

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kauppakaaren 10 luvun muuttamisesta, laiksi elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine ja laiksi merilain 215 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan uudistettaviksi kauppakaaren säännökset irtaimen pantin myymisestä sekä säädettäväksi laki elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine, jolla kumottaisiin nykyinen laki käsityöläisen oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine. Jälkimmäiseen lakiehdotukseen liittyen ehdotetaan myös merilakia muutettavaksi.

Esityksen mukaan laajennettaisiin oikeutta myydä työtä tai säilyttämistä varten elinkeinonharjoittajan hallussa oleva, noutamatta jätetty esine. Esineen myynnissä noudatettavaa menettelyä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi.

Elinkeinonharjoittaja, joka on suorittanut toisen esineeseen kohdistuvaa työtä tai joka on säilyttänyt toisen esineen, saisi myydä esineen, jos sitä ei sopimuksen mukaisesti noudeta. Oikeus esineen myymiseen syntyisi, kun toimeksianto on suoritettu tai sopimus on lakannut eikä

tilaaja kehotuksesta huolimatta nouda esinettä määrääjän kuluessa ja suorita mahdollista elinkeinonharjoittajan saatavaa. Eräissä tapauksissa elinkeinonharjoittaja saisi myymisen sijasta menetellä esineen suhteen parhaaksi katsomallaan tavalla. Esinettä ei saisi myydä sinä aikana, jolloin on vireillä riita elinkeinonharjoittajan vaatimuksesta. Elinkeinonharjoittajan olisi tilitettävä tilaajalle myynnistä saatu rahamäärä, josta on vähennetty saatavan määrä ja myyntikustannukset.

Myynnin tulisi tapahtua siten, että myös työn tilaajan ja esineen omistajan etu otetaan huomioon.

Samaa menettelyä ehdotetaan noudatettavaksi irtaimen pantin myynnissä.

Tarkoituksena on, että lait tulevat voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua niiden hyväksymisestä.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	1.1. Laki kauppakaaren 10 luvun muuttamisesta	9
1. Nykyinen tilanne ja muutoksen syyt	3	1.2. Laki elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine	11
1.1. Nykyinen tilanne	3	1.3. Laki merilain 215 §:n muuttamisesta	19
1.1.1. Pantin myynti	3	2. Voimaantulo	19
1.1.2. Elinkeinonharjoittajan oikeus myydä noutamatta jätetty esine	4	LAKITEKSTIT	20
1.2. Muutoksen syyt ja ehdotetut muutokset	5	1. Laki kauppakaaren 10 luvun muuttamisesta	20
1.2.1. Pantin myynti	5	2. Laki elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine	20
1.2.2. Elinkeinonharjoittajan oikeus myydä noutamatta jätetty esine	6	3. Laki merilain 215 §:n muuttamisesta	22
1.3. Muiden pohjoismaiden oikeus	7	LIITE	23
2. Asian valmistelu	8	Rinnakkaistekstit	23
3. Esityksen taloudelliset vaikutukset	8	1. Laki kauppakaaren 10 luvun muuttamisesta	23
4. Muita esitykseen liittyviä seikkoja	9	3. Laki merilain 215 §:n muuttamisesta	24
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9		
1. Lakiehdotusten perustelut	9		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja muutoksen syyt

1.1. Nykyinen tilanne

1.1.1. Pantin myynti

Velkoja pyrkii tavallisesti turvaamaan saatavansa vaatimalla vakuuden velallisen suoritukselle. Vakuutena voidaan käyttää käteispanttia, kuten arvopapereita ja muita irtaimia esineitä. Asunto-osakeyhtiömuoto, jossa osakeyhtiön osakkeiden omistus oikeuttaa huoneiston hallintaan, johtaa siihen, että irtaimen panttia koskevat säännökset tulevat usein noudatettaviksi myös silloin, kun asuntoa käytetään luoton vakuutena. Jollei velallinen täytä sitoumustaan, pantti voidaan myydä ja velkoja voi käyttää myynnissä kertyneen hinnan saatavansa maksuksi. Näin velkoja voi menettellä myös silloin, kun velallinen on asetettu konkurssiin tai pantti ulosmitataan muusta kuin pantinhaltijan saatavasta.

Käteispantin myymisestä on säännöksiä vuoden 1734 lain kauppakaaren 10 luvun 2 §:ssä. Jos panttia ei ole "määräpäivän kuluttua" lunastettu, pantinhaltijan tulee, voidakseen myydä pantin, kuuluttaa pantti kerran kihlakunnanoikeudessa ja kaupungissa kolmena maanantaina, "ja sitten laillisesti se arvauttaa". Tämän jälkeen omistajalla on mahdollisuus määrääjässä, kaupungissa 14 päivän ja maalla kuukauden kuluessa, lunastaa pantti suorittamalla saatava. Jos velallinen ei tahdo tai ei voi lunastaa panttia, hän voi valintansa mukaan sallia pantin myynnin julkisella huutokaupalla tai antaa velkojan pitää pantin sen jälkeen, kun se on arvioitu. Jos pantti on arvokkaampi tai myydään korkeammasta hinnasta kuin velan määrä, velallisella on oikeus ylijäämään. Jos pantin arvo on vähäisempi, "täyttäköön hän (velallinen) mitä puuttuu". Säännökset eivät koske konkurssin tai ulosoton yhteydessä tapahtuvaa myyntiä. Lainkohta on tahdonvaltainen.

Kauppakaaren 10 luvun 7 §:ssä veloitetaan se, joka "muuntaa tai hukkaa pantin, ennenkuin se on arvattu tai laillistunut", korvaamaan näin

aiheutettu vahinko. Säännös koskee kauppakaaren 10 luvun 2 §:n rikkomista.

Varallisuus oikeudellisista oikeutoimista annetun lain eli oikeustoimilain 37 §:n (956/82) mukaan ehto, jonka mukaan sitoumuksen vakuudeksi annettu pantti tai muu vakuus on menetetty, jos sitoumusta ei täytetä, on tehoton.

Ammattimaisen panttilainausliikkeen harjoittamisoikeudesta vuonna 1898 annetussa asetuksessa on erityissäännöksiä panttilainauksen hallussa olevan pantin myymisestä. Asetuksen 6 §:n mukaan pantti saadaan myydä, jos lainanottaja ei lunasta panttia määräajassa. Myynnin tulee tapahtua julkisella huutokaupalla panttilainausliikkeen harjoittamispaikkakunnalla. Panttia ei saa myydä, ennen kuin kuukausi on kulunut eräpäivästä. Toisaalta myyntiä ei ilman lainanottajan suostumusta saa lykätä kolmea kuukautta kauemmaksi eräpäivästä. Asetuksessa on säännöksiä joidenkin esineiden arvon määrittämisestä. Muun muassa arvopapereita ei saa myydä alle sen hinnan, mikä niillä pankkilaitoksissa on. Panttilainausliikkeen saatavan tyydyttämisen jälkeen syntynyt ylijäämä jää liikkeelle, jollei lainanottaja vuoden kuluessa myyntipäivästä lukien vaadi kyseistä ylijäämää itselleen. Asetuksen säännöksistä ei saa poiketa lainanottajan vahingoksi.

Käteispantista käytetään yleisimmin rahalaitosten antolainaustoiminnassa. Panttauksen kohteena on yleensä arvopaperi. Muiden irtainten esineiden, kuten kestokulutushyödykkeiden, pantista ei ammattimaisessa luotonannossa panttilainausliikkeen harjoittamista lukuunottamatta esiinny yleisesti.

Rahalaitosten luotonannon panttaussitoumuksissa on säännönmukaisesti kauppakaaren 10 luvun 2 §:n säännökset syrjäyttäviä ehtoja. Tavallisia ovat sellaiset ehdot, joiden mukaan esimerkiksi pörssissä noteerattu arvopaperi myydään arvopaperipörssissä tai asunto-osakeyhtiön osakekirja laillistetun kiinteistönvälittäjän välityksellä. Myös muu sopivaksi katsottava myyntimenettely saattaa esiintyä ehdoissa. Pantinhaltijan ei ehtojen mukaan yleensä tarvitse kuulla velallista ennen myyntiä.

Kauppakaaren säännökset pantin myynnistä tulevat sovellettaviksi lähinnä muussa kuin ammattimaisessa luottosuhteessa, kun osapuolet eivät ole sopimusehdoin osanneet varautua pantin myyntitilanteeseen. Näissäkään tapauksissa kauppakaaren mukaista menettelyä ei juuri noudateta.

1.1.2. Elinkeinonharjoittajan oikeus myydä noutamatta jätetty esine

Elinkeinoelämän aloilla, joilla elinkeinonharjoittaja suorittaa toisen esineeseen kohdistuvaa työtä, esiintyy tapauksia, joissa esimerkiksi korjattavaksi tuotu esine jätetään noutamatta. Näin on laita muun muassa kodinkoneiden, viihde-elektroniikkalaitteiden, ajoneuvojen, kellojen ja korujen korjaustoiminnassa. Niin ikään pesula-alalla sekä räätälin- ja verhoilijantyössä esiintyy kyseisiä tapauksia. Myös tavarain säilytyksessä, tavanomaisesta vaatesäilytyksestä huoltintaan, esineitä jätetään noutamatta. Tällaisissa tapauksissa työn suorittajan kannalta ongelmana voi olla työpalkkion saaminen tai pelkästään ehkä vaivaa aiheuttavasta esineestä eroon pääseminen.

Elinkeinonharjoittajan oikeus myydä noutamatta jätetty esine kytkeytyy voimassa olevassa laissa niin sanotun pidätysoikeuden olemassaoloon. Esimerkiksi kauppakaaren 12 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan se, joka on tilauksesta toiselle valmistanut tai korjannut irtaimen esineen, saa pitää mainitusta työstä johtuvan saatavansa vakuutena esineen huostassaan, kunnes saatava on maksettu. Pykälän 2 momentin mukaan myös ravintoloitsijalla, majoitusliikkeen harjoittajalla ja ajoneuvon vuokraajalla on pidätysoikeus asiakkaan omaisuuteen. Muista pidätysoikeustapauksista voidaan mainita esimerkkinä laivatelakan pidätysoikeus (merilaki 215 §, 646/75), oikeudenkäyntiasiamiehen pidätysoikeus (oikeudenkäymiskaari 15 luku 12 §, 22/27), kauppa-agentin pidätysoikeus (laki kauppaedustajista, 389/75, 19 §), kuluttajan pidätysoikeus kotimyyntissä (kuluttajansuojalaki, 38/78, 6 luku 5 §) ja rahdinkuljettajan pidätysoikeus (tiekuljetussopimuslaki, 345/79, 25 §). Pidätysoikeus eroaa panttioikeudesta siinä, että pantti annetaan nimenomaisessa vakuustarkoituksessa, johon sisältyy suostumus pantin myymiseen, jos velkaa ei makseta, kun sen sijaan pidätysoikeus syntyy velallisen tahdosta riippumatta, jos velkaa ei makseta. Ero on myös siinä, että pidätysoikeutta voidaan käyttää vakuutena vain siinä oi-

keussuhteessa, jonka perusteella velkojalla on esine hallussaan. Myös oikeussuhteeseen läheisesti liittyvät kustannukset voivat saada aikaan pidätysoikeuden syntymisen.

Pidätysoikeuteen ei siis käsitteellisesti liity oikeutta myydä esine, jollei saatavaa makseta. Eräissä tapauksissa pidätysoikeuden haltijalle on annettu laissa oikeus myydä pidätysoikeuden kohteena oleva esine. Näistä säännöksistä keskeisin on laki käsityöläisen oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine (259/52), jäljempänä vuoden 1952 laki. Säännöksiä pidätysoikeuden kohteena olevan esineen myymisestä on myös merilain 215 §:ssä, tiekuljetussopimuslain 26 §:ssä ja vesilain (264/61) 5 luvun 32 ja 74 §:ssä. Jollei pidätysoikeuden haltijalla lain nojalla ole oikeutta myydä esinettä, on hänen haettava esimerkiksi tuomioistuinin tai lainhakuteitse täytäntöönpanoperuste ja sen jälkeen pakkotäytäntöönpanoa.

Vuoden 1952 lakia sovelletaan käsityöläiseen, jolla on oikeus pidättää valmistamansa tai korjaamansa esine vakuutena siihen pannun työn ja kustannusten korvaamisesta. Laissa tarkoitettuja käsityöläisiä ovat esimerkiksi kestokulutushyödykkeiden korjausliikkeet, suutarit, räätälit ja pesulat. Lain säätämisen pääasiallisena tarkoituksena oli suojata käsityöläistä varaamalla hänelle tuomioistuintien verrattuna yksinkertainen mahdollisuus saatavansa perimiseen. Lakia valmisteltaessa oli esillä myymisoikeuden ulottaminen muitakin velkojia kuin käsityöläisiä koskevaksi. Kuitenkin katsottiin, etteivät samat käytännölliset syyt kuin käsityöläisten suhteen puoltaneet voimaantullutta lakia laajempaa säädöstä (hall.es. 20/1952 vp.).

Käsityöläisellä on oikeus myydä esine kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun työ on suoritettu ja korvas on erääntynyt edellyttäen, että käsityöläinen on työn suorittamisen ja saamisen erääntymisen jälkeen kahta kuukautta ennen myyntiä kehottanut työn teettäjää suorittamaan saamisen ja noutamaan esineen. Jos esineellä ilmeisesti ei ole sanottavaa myyntiarvoa, käsityöläinen voi luopua esineen säilyttämisestä, esimerkiksi hävittää esineen. Noutamista koskevassa kehotuksessa on ilmoitettava, aiotaanko esine myydä vai luopua sen säilyttämisestä. Jos esineellä ilmeisesti ei ole sanottavaa myyntiarvoa, erillisen kehotuksen antaminen ei ole välttämätöntä. Tällöin esine saadaan kuitenkin myydä tai sen säilyttämisestä luopua vasta, kun vuosi on kulunut työn suorittamisesta ja saamisen erääntymisestä.

Esineen myymisen tulee tapahtua huutokaupalla. Ainoastaan silloin, kun myyntihinta ei

ilmeisesti riittäisi saamisen ja huutokauppakulujen peittämiseen, esine voidaan myydä muulla sopivalla tavalla. Jos pidätysoikeuden perusteena olevasta oikeussuhteesta on riitä vireillä jossakin viranomaisessa, esinettä ei saa myydä ennen riidan lainvoimaista ratkaisua. Jos esineen myyntihinta kuluilla vähennettynä on saamista suurempi, käsityöläisen on viivytystä suoritettava ylijäämä velalliselle tai sille, jolla on saamiseen parempi oikeus.

Vuoden 1952 lain perusteluissa myyntimenettely arvioitiin myös työn teettäjien etujen mukaiseksi, koska he tarpeellisten säännösten puuttuessa saattoivat sopimusteitse joutua alistumaan kohtuuttomiinkin ehtoihin. Lausuma viittaa tarkeitukseen säätää laki työn tilaajan etujen turvaamiseksi pakottavaksi. Koska lakiin ei kuitenkaan otettu pakottavuudesta säännöstä, sääntelyä on pidetty tahdonvaltaisena.

Vuoden 1952 lakia on sovellettu käytännössä vähän. Eräillä aloilla on laista poikkeavia sopimusehtoja ja joskus noutamatta jätettyjen esineiden osalta menetellään sopimusehtojen puuttumisesta huolimatta laista poikkeavalla tavalla. Poikkeamat koskevat sekä myymisen edellytyksiä että myymisen tapaa. Esimerkiksi radioiden ja televisioiden korjaustoiminnassa käytetään ehtoja, joiden mukaan esine voidaan myydä, jos sitä ei ole noudettu kuuden kuukauden kuluessa työn valmistumisesta ja myymisestä on ilmoitettu asiakkaalle. Joidenkin ehtojen mukaan liike saa esineen omistukseensa, jos esinettä ei määräajassa noudeta. Myymisen tavasta ei sopimusehdoissa yleensä ole määräyksiä. Esimerkiksi huolinnassa yleisesti noudatettavien pohjoismaisen speditöriiliin hyväksymien sopimusehtojen mukaan huolitsijalla on oikeus myydä eräntynyttä saatavaa vastaava määrä tavaraa turvallisella tavalla. Pesula-alalla noudatettavien yleisten toimitusehtojen mukaan pesula saa menetellä pesuun tuodun hyödykkeen suhteen parhaaksi katsomallaan tavalla, jos esinettä ei ole noudettu vuoden kuluessa vastaanottokuitin merkitystä valmistuspäivämäärästä ja asiakasta on hyvissä ajoin tätä ennen kehoitettu noutamaan esine.

Pidätysoikeuden kohteena olevan esineen myynti tai hävittäminen tulee kysymykseen sellaisissa tapauksissa, joissa pidätysoikeuden painostusvaikutus ei ole ollut riittävä. Tarvetta esineen myyntiin ja sen säilytyksestä luopumiseen esiintyykin yleensä aloilla, joilla elinkeinonharjoittajan hallussa olevat esineet eivät ole huomattavan arvokkaita, kuten on laita esimerkiksi pesula-alalla, suutareilla ja räätäleillä. Sen sijaan

esimerkiksi ajoneuvojen korjaustoiminnassa myynti tulee kysymykseen harvoin. Vuoden 1952 lain nojalla myydään vuosittain vain 2—3 ajoneuvoa. Näin on laita siitä huolimatta, että moottoriajoneuvojen korjausta koskevista vakio-sopimusehdoissa nimenomaan viitataan vuoden 1952 lakiin. Riitisissäkin tapauksissa korjauslasku siis yleensä suoritetaan ajoneuvon saamiseksi käyttöön.

1.2. Muutoksen syyt ja ehdotetut muutokset

1.2.1. Pantin myynti

Pantin myyntiä koskevat kauppakaaren 10 luvun 2 §:n säännökset ovat sekä sisällöltään että kieliasultaan vanhentuneet. Sääntelyn tahdonvaltaisuuden vuoksi tästä ei kuitenkaan ole ollut ainakaan ammattimaisessa luotonannossa sanottavaa haittaa, sillä kyseisessä luotonannossa käytettävissä sopimusehdoissa on asiasta säännönmukaisesti lakia joustavampia määräyksiä. Säännösten vanhentuneisuudesta kärsivät ennen kaikkea ne osapuolet, jotka eivät erikseen ole sopineet muunlaisesta pantin myyntiä koskevasta menettelystä. Näin on useimmiten laita muissa kuin ammattimaiseen luotonantoon liittyvissä sopimussuhteissa, esimerkiksi yksityishenkilöiden välisissä lainasuhteissa. Näitä sopimussuhteita silmällä pitäen sääntelyn selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen on perusteltua.

Voimassa olevan lain mukainen alioikeudessa tapahtuva kuulutusmenettely on kankea ja myös omistajan oikeussuojan kannalta tarpeeton. Omistajan kannalta riittää, että hän luotettavalla tavalla saa tiedon aikomuksesta myydä pantti. Tämä tiedottamistehtävä on tarkoituksenmukaisinta antaa velkojalle ilman että viranomaisten myötävaikutusta tarvittaisiin.

Voimassa olevassa laissa velalliselle varattu pantin lunastamisaika on maalla ja kaupungissa eripituinen. Nykyään tällaisen eron ylläpitäminen ei ole syytä.

Pantin myynti voi voimassa olevan lain mukaan tapahtua vain julkisella huutokaupalla. Huutokauppa ei kuitenkaan ole välttämättä tarkoituksenmukaisin myyntimenettely parhaan mahdollisen hinnan saamiseksi esineestä. Muun myyntimenettelyn voi monessa tapauksessa arvioida tuottavan vähintään yhtä hyvän tuloksen. Erityisesti myydessä pantattuja asunto-osakeyhtiön osakkeita panttihuutokaupalla voi kauppahinta usein jäädä selvästi alle huoneiston käyvän

arvon, mistä aiheutuu suoranaista vahinkoa pantin omistajalle. Panttihuutokaupalla tapahtuvassa myynnissä ei ole edellytyksiä riittävästi markkinoida myytävää huoneistoa, minkä lisäksi huutokauppamenettelyn edellyttämä kauppahinnan suorittaminen välittömästi tai lähes välittömästi huutokaupan jälkeen rajaa kysymykseen tulevien ostajien joukon sangen suppeaksi. Koska lainsäädäntö on asettanut huutokauppamenettelyn tahdonvaltaiseksi pääsäännöksi, ovat pantinhaltijat välttääkseen epäilykset pantinhaltijan huolenpitovelvollisuuden rikkomisesta turvautuneet siihen silloinkin, kun heillä panttaussopimuksen ehtojen mukaan olisi oikeus käyttää muuta myyntimenettelyä. Edellä esitetyin perustein julkista huutokauppaa ei enää pidettäisi ainoana eikä edes suositeltavimpana myynnissä noudatettavana menettelynä, kunhan omistajan etu tulee myyntimenettelyn valinnassa ja myynnin toteuttamisessa asianmukaisesti huomioon otetuksi.

Ehdotuksen mukaan pantin myyntiä koskeva säännös olisi asuntoon oikeuttavien osakkeiden panttausta lukuunottamatta edelleen tahdonvaltainen. Sopimuskäytännössä ei ole havaittu selkeää, jonka perusteella pakottava sääntely olisi tarpeen. Rahalaitosten käyttämien ehtojen mukaan ei velallista tai pantin omistajaa ennen pantin myyntiä tarvitse erikseen kuulla. Rahalaitosten käytännössä pantin myyntiä pidetään äärimmäisenä keinona, johon turvaudutaan vasta, kun velallisen suorituksen saaminen muulla tavoin on käynyt mahdottomaksi. Tämä merkitsee sitä, että ennen kuin pantin myynti tulee kysymykseen, on velallinen käytännössä tullut tietoiseksi tilanteesta ja maksun laiminlyömiseen liittyvästä uhasta.

Pantin myymistä koskevien säännösten vanhentuneisuus on kuitenkin johtanut siihen, että ehto pantin myymisestä velallista tai esineen omistajaa kuulematta on laajalti otettu käyttöön myös muissa panttaussopimuksissa, esimerkiksi asunto-osakkeiden kauppakirjassa velaksi jäävän kauppahinnan osan vakuudeksi. Koska pantin omistajan asunnon myymistä ilmoittamatta asiasta hänelle ja varaamatta hänelle kuukauden aikaa saamisen maksamiseen voidaan pitää lähes poikkeuksetta kohtuuttomana, ehdotetaan pantin myymisen edellytyksiä koskevaa säännöstä pakottavaksi silloin, kun pantiksi on annettu osakkeita, jotka oikeuttavat pantin omistajan asuntona käytettävän huoneiston hallintaan. Säännöksen pakottavuus ehkäisee väärinkäytösmahdollisuuksia ja on sopusoinnussa sen asumisen suojaamisyhtymysten kanssa, jota viimeaikaisessa lainsä-

dännössä ilmentävät muun muassa korkolain (633/81) 2 §, avioliittolain uusi 39 § (411/87) sekä vireillä oleva paritalon osaomistajan asumis-suojaa parantava eräistä yhteisomistussuhteista annetun lain (180/58) muutoshanke.

1.2.2. Elinkeinonharjoittajan oikeus myydä noutamatta jätetty esine

Monien alojen elinkeinonharjoittajilla esiintyy tarvetta päästä eroon noutamatta jätetyistä korjauksen, huollon, säilytyksen tai valmistuksen kohteena olleista esineistä. Elinkeinonharjoittajan ja esineen omistajan oikeusaseman selventämiseksi tarvitaan sääntelyä.

Vuoden 1952 lain mukainen myyntimenettely on kankea. Tämä koskee sekä myymisen perustetta että myyntitapaa. Lain säännösten kankeus on vaikuttanut siihen, että säännöksiä on käytännössä sovellettu vähän. Tämä on puolestaan johtanut siihen, että esineitä myydään tai niitä hävitetään lain säännöksiä noudattamatta. Näin voi olla laita silloinkin, kun sopimusehtoja asiasta ei ole. Tällöin voi erityisesti esineen omistajan oikeusturva vaarantua. Tietämättömyys sopivista menettelytavoista, kun vuoden 1952 lakia ei haluta noudattaa, aiheuttaa myös elinkeinonharjoittajille epävarmuutta. Sen vuoksi vaivaa aiheuttavista esineistä ei aina tulla hankkiutuneeksi eroon, vaikka se olisi elinkeinonharjoittajan ja mahdollisesti myös esineen omistajan kannalta perusteltua.

Myymismenettelyä yksinkertaistettaisiin ensinnäkin siten, että elinkeinonharjoittajan tarvitsisi nykyisen kahden määräajan sijasta noudattaa vain yhtä, tilaajalle lähetetyssä noutokehoituksessa mainittua aikaa. Ajan tulisi olla vähintään kolme kuukautta. Toiseksi myymismenettelyä yksinkertaistettaisiin siten, että esine voitaisiin myydä millä tahansa myös tilaajan edut huomioon ottavalla tavalla. Huutokauppa ei enää olisi ainoa eikä usein edes suositeltavin myynnissä noudatettava menettely.

Valmistelun aikana on harkittu myös kysymystä siitä, voitaisiinko elinkeinonharjoittajalle myymisen sijasta kaikissa tapauksissa antaa mahdollisuus menetellä esineen kanssa parhaaksi katsomallaan tavalla, esimerkiksi hävittää esine tai ottaa se omaan käyttöön. Kuten edellä on mainittu, käytännössä esiintyy jonkin verran ehtoja, joiden mukaan elinkeinonharjoittaja saa omistusoikeuden noutamatta jätettyyn esineeseen. Tä-
mäntyyppiset ehdot voisivat kuitenkin arvokkai-

den esineiden ollessa kysymyksessä antaa aiheen väärinkäytöksiin ja johtaa esineen omistajan kannalta epätydyttävään lopputulokseen. Sen vuoksi myymiseen nähden vaihtoehtoinen menettely olisi ehdotuksen mukaan edelleen käytettävissä vain silloin, kun esineellä ei ole sanottavaa myyntiarvoa. Vain näissä tapauksissa esine voitaisiin hävittää tai ottaa esimerkiksi elinkeinonharjoittajan omistukseen.

Vuoden 1952 laki koskee vain käsityöläisen oikeutta myydä noutamatta jätetty esine. Laki ei siten koske esimerkiksi elinkeinonharjoittajaa, joka ei ole suorittanut esineeseen kohdistuvaa työtä, vaan on pelkästään ottanut huolehtiakseen esineen säilyttämisestä. Tyypillisiä säilytyspalveluksia ovat esimerkiksi arvopaperien säilytys, matkatavaroiden säilytys, veneiden ja venemootoreiden talvisäilytys, turkkien kesäsäilytys sekä ravintemusiikkien vartioidussa vaatesäilytyksessä tapahtuva säilytys. Samoin kuin käsityöläisen osalta on perusteltu myymisoikeutta, voidaan myös säilyttäjän osalta sanoa, että hänen saamisensa tavallisesti on suhteellisen vähäinen niihin kustannuksiin ja siihen vaivannäköön verrattuna, joka saatavan perimisestä pakkotäytäntöönpanoteitse seuraisi. Tämän vuoksi lain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi.

Vuoden 1952 laki koskee ainoastaan pidätysvoikeuden kohteena olevan esineen myymistä. Elinkeinonharjoittajan tarve päästä eroon noutamatta jätetystä esineestä ei kuitenkaan välttämättä liity pidätysvoikeuteen eikä mahdolliseen saatavaan tilaajalta. Monasti kysymyksessä on pelkästään tarve päästä eroon vaivaa aiheuttavasta esineestä. Vuoden 1952 laki ei anna lainkaan mahdollisuutta myymiseen silloin, kun tilaaja on maksanut suorituksen etukäteen. Myös on mahdollista, ettei elinkeinonharjoittajalla ole missään vaiheessa ollutkaan varsinaista vaatimusta tilaajaa kohtaan. Tilaja on saattanut jättää esineen elinkeinonharjoittajalle esimerkiksi vain korjauskustannusten arvioimiseksi. Myymisoikeuden antaminen elinkeinonharjoittajalle myös tällaisissa tapauksissa on perusteltua. Esityksen mukaan elinkeinonharjoittajan oikeus myydä noutamatta jätetty esine ei riippuisi mahdollisen pidätysvoikeuden olemasolosta.

Vuoden 1952 laissa ei ole korvaussäännöksiä sen varalta, että käsityöläinen laiminlyö noudattaa lain säännöksiä. Käsityöläisen korvausvelvollisuus määräytyy yleisten vahingonkorvausvoikeudellisten periaatteiden mukaisesti. Oikeuskäytännössä riita-asioita, joissa tilaaja olisi vaatinut korvausta käsityöläiseltä vuoden 1952 lain lai-

minlyömisestä johdosta, ei juuri ole esiintynyt. Jos esineen omistaja samalla ei ole tilaaja tai jos kysymys on pantinhaltijasta, siis henkilöstä, joka ei ole sopimussuhteessa elinkeinonharjoittajaan, elinkeinonharjoittajan korvausvelvollisuuteen sovelletaan vahingonkorvauslain (412/74) säännöksiä. Kysymyksen tuleva vahinko on niin sanottua puhdasta varallisuusvahinkoa. Vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n mukaan tällainen vahinko tulee korvattavaksi ainoastaan, jos siihen on erittäin painavia syitä. Korvausvelvollisuuden synty-miseksi myyntilain rikkomisen johdosta ei ole tarkoituksenmukaista edellyttää erityisen painavia syitä. Tämän vuoksi ja osapuolten korvausvoikeudellisen aseman selkeyttämiseksi muutoin ehdotukseen on otettu elinkeinonharjoittajan vahingonkorvausvelvollisuutta koskeva säännös.

Kun myyntimenettely yksinkertaistettaisiin, ei velkojan kannalta vielä ehdotettuja edullisempia menettelytapoja tulisi soveltaa ainakaan kuluttajana pidettävän velallisen vahingoksi. Sen vuoksi sääntely ehdotetaan kuluttajaan nähden pakottavaksi. Lakiin perustuva oikeus myydä esine voi, toisin kuin panttaukseen perustuva, syntyä velallisen suostumuksesta.

Kyseeseen tulevia palveluksia saattavat käyttää myös pienyritykset tai ammatinharjoittajat, joiden kannalta ehdotettua laajempi pakottavuus voisi olla perusteltua. Lain säännöksillä arvioidaan kuitenkin olevan merkitystä myös muissa kuin kuluttajia koskevissa oikeussuhteissa. Näin olisi laita erityisesti silloin, kun elinkeinonharjoittajan asiakkaina on sekä kuluttajia että elinkeinonharjoittajia. Ei ole todennäköistä, että elinkeinonharjoittaja soveltaisi esineen myymisessä erilaisia periaatteita sen mukaan, onko asiakkaana kuluttaja vai joku muu taho. Jos kohtuuttomia ehtoja esiintyisi, antaisi varallisuusvoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n yleinen kohtuullistamissäännös mahdollisuuden tilaajan kannalta kohtuuttoman sopimusehdon sovitteluun.

Merilain 215 §:ssä oleva viittaus vuoden 1952 lakiin muutettaisiin viittaukseksi lakiin elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine.

1.3. Muiden pohjoismaiden oikeus

Ruotsissa käteispanin myyntiä koskevat säännökset ovat myös vuoden 1734 lain kauppakaaren 10 luvun 2 §:ssä. Säännökset ovat voimassa alkuperäisessä muodossaan. Ruotsin myyntilain

valmistelun yhteydessä oli esillä myös pantin myyntiä koskevien säännösten uudistaminen, josta kuitenkin päätettiin tässä vaiheessa luopua. Kauppakaaren 10 luvun 7 §:n vahingonkorvaussäännös on Ruotsissa kumottu vuonna 1901 ja se on korvattu aluskiinnitystä koskevalla säännöksellä.

Ruotsissa tuli 1 päivänä heinäkuuta 1986 voimaan laki elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine (1985:982). Lailla kumotaan vuonna 1950 annettu laki käsityöläisen oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine (1950:104). Tämä esitys ja Ruotsin uusi laki ovat olennaisilta osin samansisältöiset. Näin on laita muun muassa esineen myynnin edellytysten ja myymistävän suhteen. Myös voimassa oleva laki käsityöläisen oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine vastaa olennaisessa suhteessa Ruotsin aikaisempaa lakia.

Ruotsin uuden myyntilain antamisen yhteydessä myös merilain 247 §:ää muutettiin niin, että pidätysoikeuden kohteena olevan aluksen myynnissä noudatettaisiin myyntilain säännöksiä.

Norjassa käteispannin myynnistä on säännöksiä pakkotäytäntöönpanoa koskevassa laissa. Pantin myynnin tulee tapahtua julkisella huutokaupalla, mistä on kuulutettava ennen huutokaupan pitämistä. Huutokauppaa johtaa nimismies. Jos nimismies arvioi esineestä saatavan enemmän myymällä se jollakin muulla tavoin kuin huutokaupalla, on hänellä siihen lain mukaan mahdollisuus. Arvopaperit, joilla on arvopaperipörssissä noteerattu tai muu markkinakurssi, tulee huutokaupan sijasta myydä muulla tavoin, esimerkiksi pörssin välityksellä. Panttaussopimuksissa on laista poikkeavia säännöksiä.

Norjassa on Suomen vuoden 1952 lakia pääosin vastaava vuodelta 1953 peräisin oleva laki käsityöläisen oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine. Joitakin merkittäviä eroja Suomen lakiin nähden on kuitenkin olemassa. Norjan laissa on säännös niiden tapausten varalta, joissa tilaajan osoite on tuntematon. Tällöin maksukehoitus velalliselle voidaan antaa kuulusmenettelyä noudattaen. Myymisen ei välttämättä tarvitse tapahtua julkisella huutokaupalla, jos muun menettelyn voidaan olettaa antavan paremman lopputuloksen. Norjan laki on lisäksi pakottava.

Tanskassa käteispannin myynnistä on säännöksiä oikeudenkäymislain 538 a §:ssä. Pantti voidaan myydä pakkohuutokaupalla. Arvopaperipörssissä noteerattu arvopaperi myydään arvopaperipörssin tai pankin taikka säästökassan välityksellä. Sääntely on tahdonvaltainen.

Käsityöläisellä, tavarán säilyttäjällä ja kuljettajalla on vanhastaan katsottu olevan pidätysoikeus ilman kirjoitetun lain tukea. Eräissä laeissa, kuten kauppalaissa ja kauppaedustusta koskevassa laissa, on lisäksi säännöksiä pidätysoikeudesta. Vastaavaa sääntelyä kuin Ruotsissa ja Suomessa ei Tanskassa ole pidätysoikeuden kohteena olevan esineen myymisen osalta.

2. Asian valmistelu

Ehdotus on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Valmistelun aikana on oltu yhteydessä Norjan ja Ruotsin oikeusministeriöihin.

Ehdotuksesta hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laiksi oikeudesta myydä pidätysoikeuden kohteena oleva esine ja laiksi kauppakaaren muuttamisesta saatiin lausunto 32 taholta, joista yhdeksän lausunnonantajaa edusti viranomaisia, kuusi palkansaaja- ja kuluttajajärjestöjä sekä 17 elinkeinoelämän järjestöjä ja toimielimiä. Ehdotettuihin säännöksiin suhtauduttiin pääosin myönteisesti.

Lausunnolla olleessa lakiehdotuksessa ehdotettiin myös eräiden kauppakaareissa olevien pidätysoikeussäännösten uudistamista. Näitä säännöksiä ei sisälly tähän ehdotukseen. Osaksi tämä johtuu siitä, että esineen myyminen ei kohdassa 1.2.2. esitetyistä syistä riippuisi pidätysoikeuden olemassaolosta.

Valtioneuvosto pyysi esitysehdotuksesta laintarkastuskunnan lausunnon. Laintarkastuskunta puolsi ehdotettuja uudistuksia (lausunto n:o 119/85). Ehdotuksessa on pantin myyntiä koskevia säännöksiä täsmennetty esitysehdotukseen verrattuna.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole vaikutusta julkiseen talouteen. Myöskään kotitalouksien kannalta esityksellä ei arvioida olevan taloudellisia vaikutuksia. Sen sijaan esitys jossakin määrin vähentänee elinkeinotoiminnassa esiintyviä luottotappion kaltaisia menetyksiä, koska velallisten esineiden myyntien otaksutaan jossakin määrin lisääntyvän.

4. Muita esitykseen liittyviä seikkoja

Kuluttajapalveluksia koskevan lakiehdotuksen (komiteanmietintö 1982:50) 2 luvun 23 §:ssä ja 3 luvun 8 §:ssä on pidätysoikeuden kohteena olevan esineen myyntiä koskevia säännöksiä. Jos palvelus kohdistuu elinkeinonharjoittajan huostassa olevaan irtaimeen esineeseen ja kuluttaja laiminlyö kyseisestä sopimuksesta johtuvan maksumallisuuden, olisi elinkeinonharjoittajalla saatavansa turvaamiseksi oikeus pidättyä luovutamasta omaisuutta kuluttajalle tai omistajalle, kunnes saatava on maksettu tai siitä on asetettu riittävä vakuus. Myymisoikeuden ehdotetaan

määräytyvän sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty.

Irtaimistokiinnitystä koskeva lainsäädäntö on vastikään uudistettu. Irtaimistokiinnityksestä annettu laki (55/23) on korvattu vuoden 1986 alusta voimaan tulleella yritysikiinnityslaila (634/84). Yrityskiinnityksen kohteena voi olla kaupparekisteriin merkityn elinkeinonharjoittajan omistama elinkeinotoimintaan kuuluva irtain omaisuus, kuten esimerkiksi rakennukset, koneet, kalusteet ja näihin verrattava käyttöomaisuus sekä aineet ja tarvikkeet. On mahdollista, että yritysikiinnityksen kohteena olevaan omaisuuteen kuuluva esine tulee myytäväksi nyt ehdotetun lain mukaan.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki kauppakaaren 10 luvun muuttamisesta

2 §. Kauppakaaren 10 luvun 2 §:ssä säädetään panttina olevan irtaimen omaisuuden myymisestä. Irtaimena omaisuutena pidetään tavaroiden lisäksi muun muassa arvopapereita.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan pantin myynnin edellytyksenä olisi, että saatava on erääntynyt maksettavaksi. Velkojan saatava voi kohdistua sekä pääomaan että korkoon. Oikeus pantin myyntiin voisi syntyä silloinkin, kun sopimuksen mukainen korko on jäänyt suorittamatta, vaikka pääoma ei ole vielä erääntynyt. Tämä tulee kysymykseen esimerkiksi sellaisissa lainasopimuksissa, joissa aluksi suoritetaan vain korkoeriä ja pääoma alkaa erääntyä vasta myöhemmin.

Momentin 2 kohdan mukaan tulisi pantin omistajalle, riippumatta siitä, onko hän myös henkilökohtaisessa vastuussa saatavasta vai ei, saatavan erääntymisen jälkeen ilmoittaa, että jollei saatavaa makseta, pantti myydään määrätyn ajan kuluttua ilmoituksesta. Tämä aika ei saisi olla kuukautta lyhyempi. Pantinhaltijalla olisi todistustaakka siitä, että ilmoitus on lähetetty.

Momentin 3 kohdan mukaan myynnin edellytyksenä olisi vielä, että ilmoituksessa mainittu määräaika on kulunut, eikä saatavaa ole maksettu.

Koska pantti on annettu velkojalle tarkoitukseksi turvata velkojan saatava, pykälän 2 momentissa säädetäisiin poikkeamisesta 1 momentin säännöksistä silloin, kun 1 momentin säännösten noudattaminen ilmeisesti aiheuttaisi pantin arvon alenemisen takia olennaista vahinkoa. Jotta pantti voitaisiin myydä 1 momentin säännöksiä noudattamatta, vaaditaan siis, että arvonlaskusta ilmeisesti aiheutuu olennaista vahinkoa. Tällä tarkoitetaan sellaista arvon laskua, joka käytännössä merkityksellisellä tavalla huonontaisi pantin arvoa saatavan vakuutena ja siten vaarantaisi velkojen, velallisen tai pantin omistajan edut. Vanhastaan on katsottu, että pantinhaltijalla on oikeus ja tietyissä tilanteissa huolenpitovelvollisuutensa nojalla myös velvollisuus realisoida panttiesine, jonka arvo vakuutena on arvon alenemisen takia joutunut uhanalaiseksi. Ratkaisevaa olisi se, voidaanko arviointiajankohtana tiedossa olevien tosiasioiden nojalla perustellusti ennustaa, että pantin arvo tulee olennaisesti laskemaan. Jos esimerkiksi jalometallin maailmanmarkkinahinta on voimakkaassa laskussa, voi panttina olevan jalometalliesineen myynti noudattamatta 1 momentin säännöksiä olla säännöksen mukaista, vaikka hinnat myynnin jälkeen jonkin yllättävän tekijän vuoksi nousisivatkin.

Poikkeus 1 momentin säännösten noudattamisesta koskisi myös niitä tapauksia, joissa pantin arvon aleneminen tulee ilmeiseksi sen jälkeen, kun ilmoitus vähintään yhden kuukauden maksuajasta on annettu.

Vanhan lain säännösten mukaisen pantin realisoimismenettelyn kankeus ja epätarkoituksenmukaisuus on johtanut siihen, että panttaussopimuksissa on yleisesti käytetty ehtoa, jonka mukaan pantti saadaan myydä velallista tai pantin omistajaa erikseen kuulematta. Ehto sisältyy usein myös asunnon hallintaan oikeuttavien osakkeiden panttaussopimukseen, jolloin pantinhaltijana voi olla paitsi rahalaitos myös kiinteistönvälittäjä tai yksityishenkilö. Pantin realisoimismenettelyä koskevien säännösten uudistamisen jälkeen ei niillä perusteilla, jotka ovat johtaneet mainitun ehdon yleistymiseen, ole enää samanlaista kantavuutta kuin aikaisemmin. Toisaalta ei voida pitää hyväksyttävänä, että pantinhaltija realisoisi pantatut asunto- tai muut vastaavat pantin omistajan asuntona käytettävän huoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet ilmoittamatta asiasta ja varaamatta edes kuukauden määräaikaa saatavan maksamiseen. Rahalaitosten käytännössä ei ehtoa sovellettane sanamuotonsa mukaisesti. Sen sijaan ei ole poissuljettua, että asiantunteaton pantinhaltija, joka on esimerkiksi kaavakokoelmasta jäljentänyt ehdon itse laatimaansa panttaussopimukseen, saattaisi ryhtyä pantatun asunnon realisoimistoimenpiteisiin pantin omistajaa kuulematta. Ehdon väärinkäyttö painostus- tai hyötymistarkoituksessa on myös mahdollista.

Varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n yleiseen sovittelusäännökseen perustuva jälkikäteen sovittelun mahdollisuus ei tarjoa riittävää suojaa pantin omistajalle tapauksessa, jossa asunto on ehdon perusteella jo ehditty myydä pantin omistajaa kuulematta tai lain säätämää lyhyemmän maksuajan jälkeen. Näin ollen edellyttää pantin omistajan oikeussuoja sitä, että momentti säädetään pakottavaksi silloin, kun pantiksi on annettu osakkeita, jotka oikeuttavat hallitsemaan huoneistoa, jota käytetään yksinomaan tai pääasiallisesti pantin omistajan asuntona. Tässä tapauksessa ei 1 momentissa säädetystä saatavan erääntymistä, pantin omistajalle lähetettävää ilmoitusta ja vähintään yhden kuukauden pituista maksuaikaa koskevista pantin myymisen edellytyksistä voitaisi pantin omistajan vahingoksi poiketa. Pantin myymismenettelyyn sovellettavista myyntilain säännöksistä voitaisiin sen sijaan poiketa sopimuksella myös pantatun asunnon osalta. Tässä suhteessa antaa varallisuus-oikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n sovittelusäännös riittävän suojan velalliselle ja pantin omistajalle.

Pakottavuus koskisi sellaisten osakkeiden panttausta, jotka oikeuttavat hallitsemaan huoneistoa, jota käytetään yksinomaan tai pääasiallisesti pantin omistajan asuntona. Pääsäännön mukaan kysymykseen tulisivat asunto-osakeyhtiön osakkeet, mutta myös niin kutsutuissa keskinäisissä kiinteistöosakeyhtiöissä ja tietyissä ennen asunto-osakeyhtiölain (30/26) voimaantuloa rekisteröidyissä osakeyhtiöissä voi esiintyä säännöksessä tarkoitettuja osakkeita. Samalla tavalla kuin avio-liittolain 39 §:n 1 momentin 2 kohdassa olisi huoneiston käyttötarkoitus ratkaiseva kriteeri. Säännöstä sovellettaisiin, jos huoneisto on yksinomaan tai pääasiallisesti tarkoitettu käytettäväksi pantin omistajan asuntona. Se seikka, että huoneistoa käytetään osittain myös esimerkiksi ammatin harjoittamisessa tai osa siitä olisi vuokrattu alivuokralaiselle, ei poistaisi siihen oikeuttaviin osakkeisiin kohdistuvaa panttausta säännöksen soveltamisalasta. Toisaalta säännös ei soveltuisi, jos huoneisto on annettu vuokralle tai kysymyksessä on niin kutsuttu lomaosake, jota käytetään vapaa-ajan asuntona. Pantinhaltija saa tiedon huoneiston käyttötarkoituksesta esimerkiksi talonkirjasta, jonka otteesta ilmenevät huoneiston asukkaat.

Pykälän 3 momentin säännös ei rajoita pantinhaltijan oikeutta poiketa 1 momentin säännöksistä 2 momentissa tarkoitetun pantin arvon olennaisen laskun perusteella. Huoneiston hallintaan oikeuttaviin osakkeisiin viimeksi mainittu säännös soveltunee vain erittäin poikkeuksellisissa tilanteissa. Kysymykseen tulee lähinnä tapaus, jossa asuntojen hintataso tietyllä paikkakunnalla laskee huomattavasti esimerkiksi paikallisen vaikean taloudellisen tilanteen johdosta ja tämä vakuuden arvon lasku uhkaa aiheuttaa vahinkoa.

Todistustaakka pantin myymisen edellytysten olemassaolosta olisi pantinhaltijalla. Hänellä olisi myös selonottovelvollisuus sen suhteen, etteivät 3 momentin soveltamisedellytykset täyty, mikäli pantiksi on annettu huoneiston hallintaan oikeuttavia osakkeita.

Selostetut säännökset muodostaisivat pantin myymisen perusedellytykset. Lisäksi on tarpeen säännellä erinäisiä lähinnä menettelyyn liittyviä kysymyksiä. Nämä säännökset voidaan kirjoittaa saman sisältöisiksi kuin ne säännökset, jotka koskevat elinkeinonharjoittajan oikeutta myydä noutamatta jätetty esine. Lakiteknisesti tarkoituksenmukaisimpana vaihtoehtona on pidetty sitä, että kyseisiin säännöksiin vain viitataan kaupakaareissa. Pykälän 4 momentissa olevan säännöksen mukaan pantin myymisessä noudatetta-

siin soveltuvin osin ehdotetun elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annettavan lain, jäljempänä myyntilaki, 4 §:n ja 8—10 §:n säännöksiä. Sovellettavaksi tulisivat siten säännökset tiedottamisesta kolmannelle henkilölle, myymisen tavasta, ilmoitusten lähettamisestä ja myyntihinnan tilittamisestä. Myyntilain 8 §:n 2 momentin 2 virke ei kuitenkaan tulisi sovellettavaksi, koska se viittaa myyntilain 3 §:n 3 momenttiin ja 5 §:ään, joita ei sovelleta pantin myymiseen.

Myyntilain 6 §:ää, joka oikeuttaa elinkeinonharjoittajan menettelemään sanottavaa myyntiarvoa vailla olevan esineen suhteen parhaaksi katsomallaan tavalla, ei ehdoteta sovellettavaksi pantin myynnissä. Myyntiarvoa vailla olevan esineen panttaaminen saattaa perustua siihen, että esineellä on pantin omistajalle tunnearvon kaltaista henkilökohtaista merkitystä, joka antaa esineelle myyntiarvosta riippumattoman vakuusarvon. Tämänkaltaisen pantin hävittäminen tai ottaminen pantinhaltijan omistukseen olisi vastoin panttausjärjestelyn tarkoitusta ja pantin omistajan kannalta kohtuutonta.

Myyntilain 7 §:n mukaan vireillä oleva riita myynnin perusteesta tai edellytyksistä estää esineen myymisen. Myyntilaissa tarkoitettussa tilanteessa esineen myymisen mahdollisuus seuraa laista eikä siitä, että se olisi annettu elinkeinonharjoittajalle vakuudeksi, minkä takia tilaajan oikeussuojan kannalta on välttämätöntä estää esineen myyminen kunnes kysymys myynnin edellytyksien olemassaolosta on lopullisesti ratkaistu. Panttaustilanteessa esine annetaan sen sijaan nimenomaisesti vakuudeksi edellytyksin, että esine voidaan myydä, jos pantinhaltija ei saa suoritusta. Käteispannin vakuutusarvo perustuu mahdollisuuteen realisoida se ilman viranomaisen myötävaikutusta tai pantin omistajan suostumusta. Myyntilain 7 §:n soveltamisella panttaustilanteissa saattaisi olla arvaamattomia seurauksia reaaliuottotoiminnassa, koska se antaisi pantin omistajalle oikeuden mahdollisesti perusteettomalla oikeudenkäynnillä lykätä pantin myymistä. Tuolloin pantin vakuusarvo ja sen vastattavana olevat korkovelat saattavat olla aivan erisuuruiset kuin panttia myönnettäessä oli edellytetty.

Sovellettaessa myyntilain säännöksiä pantin myyntiin pidettäisiin pantinhaltijaa elinkeinonharjoittajana ja pantin omistajaa tilaajana.

Pykälän 4 momentin mukaan pantin omistajan ollessa konkurssissa sovellettaisiin konkurssisäännön 76 §:n säännöksiä. Niiden mukaan velkojan asiana on huolehtia pantin myymisestä, jos konkurssipesä ei lunasta panttia. Myymisen tulee

ehdotetuista säännöksistä poiketen tapahtua julkisella huutokaupalla. Velkojan tulee antaa konkurssipesän uskotuille miehille edeltä käsin tieto myymisestä. Erityistä määräaikaa tässä yhteydessä ei tarvitse noudattaa. Konkurssipesän toimitsijamiehille on asetettu toissijainen myyntivelvoite silloin, kun velkoja itse ei suorita esineen myymistä.

7 §. Pantin myymisen edellytyksiä ja myymismenettelyä koskevien säännösten rikkomisesta johtuvasta vahingonkorvauksesta ehdotetaan säännöstä kauppakaaren 10 luvun 7 §:ään. Pykälän mukaan pantinhaltija, joka tahallisesti tai huolimattomuudesta laiminlyö noudattaa, mitä 2 §:ssä on säädetty pantin myymisestä, on velvolinen korvaamaan laiminlyönnistä aiheutuneen vahingon. Korvausvelvollisuus seuraa sekä 2 §:ssä säädettyjen pantin myymisen edellytysten vastaisesta pantin myymisestä että pantin myymismenettelyyn sovellettavien myyntilain säännösten rikkomisesta. Vahingonkorvaukseen oikeutettuna on yleensä pantin omistaja. Vahingonkorvausvelvollisuus koskee sekä tapausta, jossa pantinhaltijalla on myös saaminen pantin omistajalta että tapausta, jossa pantti on annettu vieraasta velasta. Ehdotettu säännös korvaa voimassa olevan kauppakaaren 10 luvun 7 §:n, jossa säädetään vahingonkorvausvelvollisuus ja rangaistusuhka henkilölle, joka "muuntaa tai hukkaa pantin, ennenkuin se on arvattu ja laillistunut". Pykälään sisältyvä rangaistussäännös on kumottu jo rikoslain voimaantulon myötä annetun asetuksen 1 §:ssä.

1.2. Laki elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine

1 §. Pykälässä säädetään lain soveltamisalasta. Lakia voitaisiin soveltaa, jos elinkeinonharjoittaja elinkeinotoiminnassaan on ottanut vastaan toisen esineen suorittaakseen siihen kohdistuvaa työtä tai säilyttääkseen esineen. Lain soveltaminen ei edellyttäisi, että elinkeinonharjoittajalla olisi saatava tilaajalta.

Pykälässä elinkeinonharjoittajalla tarkoitettaisiin samaa kuin kuluttajansuojalain 1 luvun 5 §:ssä. Kuluttajansuojalain elinkeinonharjoittajan käsite on laaja. Elinkeinonharjoittajan toiminnan edellytetään olevan taloudelliseen tulokseen tähtävää toimintaa, johon liittyy yrittäjäriski. Toiminnan tulee yleensä olla ammattimaista, josta siltä ei edellytetä pitkää kestoaikaa. Esimerkiksi yksityishenkilö, joka vapaa-aikanaan vastiketta vastaan ottaa korjattavaksi toisten ajoneuvo-

ja, voi olla elinkeinonharjoittaja, jollei kysymys ole yksittäisestä toimeksiannosta.

Lisäksi vaadittaisiin, että elinkeinonharjoittaja on ottanut tehtävän vastaan elinkeinotoiminnassaan. Tästä seuraa, että jos elinkeinotoimintaa harjoittava henkilö on ottanut vastaan esimerkiksi tuttavansa esineen sellaisissa olosuhteissa, että hänen voidaan katsoa toimineen yksityishenkilönä, lakia ei sovellettaisi.

Toimeksiannon saaneen elinkeinonharjoittajan vastapuolesta ei pykälässä ole säännöksiä. Lakia voitaisiin näin ollen soveltaa paitsi silloin kun kuluttaja on elinkeinonharjoittajan toimeksiantajana myös silloin, kun toimeksiantaja tai esineen omistaja on elinkeinonharjoittaja, joka elinkeinotoiminnassaan jättää esineen toiselle elinkeinonharjoittajalle työtä tai säilyttämistä varten. Lakia voitaisiin soveltaa myös, jos toimeksiantaja on kuolinpesä tai oikeushenkilö, joka ei harjoita elinkeinotoimintaa.

Työn tai säilytyksen kohteena voisivat olla kaikenlaiset irtaimet esineet. Tällaisia ovat esimerkiksi kodinkoneet, huonekalut, autot, veneet sekä vaatteet ja muut tekstiilit. Irtaimiksi esineeksi luetaan myös eläimet. Samoin nesteitä pidetään esineinä. Koska lakia voitaisiin soveltaa myös kahden elinkeinonharjoittajan välisessä suhteessa, lakia saatetaan joutua soveltamaan myös teollisiin hyödykkeisiin.

Lain soveltamiseksi edellytettäisiin, että elinkeinonharjoittaja on ottanut vastaan esineen. Sen sijaan merkitystä ei ole sillä, onko elinkeinonharjoittaja luovuttanut esineen edelleen jollekin toiselle elinkeinonharjoittajalle säilytettäväksi tai korjattavaksi. Pykälän mukaan vaatimuksena olisi, että esine on otettu vastaan tarkoituksella suorittaa siihen kohdistuvaa työtä tai tarkoituksella säilyttää esine. Käytännössä tämä edellyttäisi toimeksiantoa esineen jättäjältä. Jos esine on esimerkiksi unohdettu elinkeinonharjoittajan liikkeeseen tai ravintolan vartioimattomaan vaatesäilytykseen, lakia ei voitaisi soveltaa.

Esineeseen kohdistuvalla työllä tarkoitetaan esimerkiksi esineen muuttamista, korjaamista, huoltoa ja puhdistusta. Esineeseen kohdistuvana työnä pidettäisiin myös tutkimusta korjaustarpeen laajuuden selvittämiseksi. Niin ikään esineen arviointia voitaisiin yleensä pitää esineeseen kohdistuvana työnä.

Lakia sovellettaisiin myös esineen säilyttämistä koskeviin toimeksiantoihin. Tällaisia ovat esimerkiksi arvopaperien säilytys pankissa, vaatteiden säilytys ravitsemusliikkeen vartioidussa vaatesäilytyksessä, turkkien kesäsäilytys sekä veneiden- ja

venemoottoreiden talvisäilytys. Ratkaisevaa lain soveltamisen kannalta ei olisi se, onko elinkeinonharjoittajalla velvollisuus huolehtia itse esineestä, vai ainoastaan velvollisuus huolehtia säilytystilan kunnosta. Laki voisi siten tulla sovellettavaksi esimerkiksi silloin, jos toimeksiantaja on vuokrannut tallelokeron, autopaikan autotallista tai varastotilaa tavaroille.

Joskus säilytystä voidaan luonnehtia pääsopimukseen liittyväksi sivuvelvoitteeksi, kuten voi olla laita esimerkiksi kuljetussopimuksissa ja arvopaperinvälityssopimuksissa. Lakia voitaisiin soveltaa myös tällaisiin sopimuksiin. Jos kuitenkin tällaisesta säilytyksestä on olemassa erityissäännöksiä, sovellettaisiin niitä. Tiekuljetussopimuslain 26 §:ssä on säännöksiä rahdinkuljettajan oikeudesta myydä tavara ja myymistä koskevasta menettelystä.

Pykälän 1 momentin toisen virkkeen mukaan lakia sovellettaisiin myös esineen valmistamiseen siinä tapauksessa, että valmistusaineen on olennaisilta osin toimittanut työn tilaaja. Säännös tarkoittaa sellaisia sopimuksia, joita ei voida pitää kauppana. Kauppalain (355/87) 2 §:n mukaan valmistettavan tavaratilaamista pidetään kauppana, jollei tilaajan ole toimitettava olennaista osaa tarveaineista. Kauppalain 76—78 §:ssä on säännökset tavarat myynnistä vastapuolen lukuun silloin kun tavara on huolenpitovelvollisuuden nojalla sopijapuolella. Vastaavasti sopimusta, jonka mukaan tavarat toimittajan on myös suoritettava työtä tai muu palvelus, ei pidetä kauppana, jos palvelus muodostaa pääosan hänen velvollisuuksistaan. Elinkeinonharjoittajan oikeus myydä valmistamansa esine ei koskisi ainoastaan itse esinettä, vaan myös mahdollisesti ylijääneitä tarveaineita.

Pykälän 2 momentin mukaan konkurssiin asetun esineen omistajan osalta sovellettaisiin konkurssisäännön 76 §:n säännöksiä. Näitä säännöksiä on edellä selostettu.

Elinkeinonharjoittajan haltuun voisi joutua myös kiinnitetty esine, kuten alusrekisterilain (211/27) mukaan kiinnitetty alus, kiinnityksestä ilma-aluksiin annetun lain (211/28) mukaan kiinnitetty ilma-alus, autokiinnityslain (810/72) mukaan kiinnitetty auto tai yrityskiinnityslain (634/84) mukaan kiinnitetty irtain esine. Kiinnitetty esinekin voitaisiin myydä tämän lain mukaan, kuten alusten osalta merilain 215 §:ssä on nimenomaan säädetty. Silloin kun elinkeinonharjoittajalla on pidätysoikeus esineeseen, kuten useimmiten olisi laita, merkitsisi elinkeinonharjoittajan hallussa olevan esineen myyminen lä-

hinnä vain pidätysoikeuden ja panttioikeuden keskinäisen etuoikeuden toteuttamista. Etuoikeusasetuksen 3 §:n ja 20 §:n 2 momentin nojalla konkurssissa ja ulosotossa pidätysoikeuden haltijalla on joka tapauksessa oikeus tavaraansa ennen muita velkojia. Tämän etuoikeuden on katsottava koskevan myös ilma-aluksia siitä huolimatta, ettei kiinnityksestä ilma-alukseen annettussa laissa ole erikseen mainittu etuoikeusasetuksen tuottamaa etuoikeutta. Myöskään yrityskiinnityslaila ei muuteta pidätyksenhaltijan oikeusasemaa.

Silloin, kun pidätysoikeutta ei ole, kuten on laita esimerkiksi tapauksessa, jossa maksu työstä on suoritettu etukäteen, esineen myynti voi loukata pantinhaltijan oikeutta. Lakiehdotuksen 4 §:n ja 10 §:n 2 momentin säännöksillä pyritään siihen, että esineen myynnissä ja myyntihinnan tilittämässä kiinnityksenhaltijan oikeudet otettaisiin huomioon.

2 §. Pykälässä säädettäisiin lain pakottavuudesta kuluttajasuhteissa. Kuten lakiehdotuksen 1 §:stä ilmenee, lain soveltamisala ei rajoitu pelkästään kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisiin suhteisiin. Ehdotuksen mukaan laki olisi kuluttajan hyväksi pakottava. Sen sijaan se olisi tahdonvaltainen elinkeinonharjoittajien välisessä suhteessa.

Käsitteellä kuluttaja tarkoitettaisiin samaa kuin kuluttajansuojalaissa. Laki olisi pakottava, kun kuluttaja on tilannut työn tai säilytyksen. Kuluttajansuojalain 1 luvun 4 §:n säännökset huomioon ottaen tämä merkitsisi, että henkilö on tehnyt tässä laissa tarkoitetun sopimuksen pääasiassa henkilökohtaista tarvetta varten tai yksityisen taloutensa tarpeita silmällä pitäen. Välttämätöntä ei olisi, että kuluttaja omistaa työtä tai säilyttämistä varten luovutettavan esineen. Lain säännöksiä olisi siis noudatettava myös, jos esineen omistaa elinkeinonharjoittaja, esimerkiksi tavarán osamaksukaupalla myynyt kauppias, mutta haltijana oleva tilaaja on kuluttaja.

Laki olisi pakottava myös siihen elinkeinonharjoittajaan nähden, joka on saanut toimeksiannon toiselta elinkeinonharjoittajalta, joka on puolestaan vastaanottanut toimeksiannon kuluttajalta. Elinkeinonharjoittajan tietoisuus alkuperäisestä toimeksiantajasta vaikuttaisi hänen korvausvastuuseensa. Tätä selostetaan jäljempänä 11 §:n perusteluissa.

Pakottavuus merkitsee, että asianosaiset eivät saa tehokkaasti sopia lakiin verrattuna kuluttajan kannalta ankarammista menettelytavoista. Sitä

vastoin ei ole estettä sille, että elinkeinonharjoittaja noudattaa kuluttajan kannalta lakia edullisempia menettelytapoja.

Noutamatta jätetyn esineen myymisen edellytysten osalta on otettava huomioon myös varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 37 §. Säännöksen mukaan ehto, jonka mukaan sitoumuksen vakuudeksi annettu pantti tai muu vakuus on menetetty, jos sitoumusta ei täytetä, on tehoton. Säännöksen ilmaisema periaate voi joko suoraan tai varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n yleisen sovittelusäännöksen nojalla tulla sovellettavaksi sopimukseen, joissa korjattavan tai säilytettävän esineen omistusoikeus siirtyy suoraan elinkeinonharjoittajalle, mikäli esinettä ei noudeta tai laskua ei makseta sopimuksen mukaisesti.

3 §. Pykälässä on säännökset esineen myymisen edellytyksistä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan vaatimuksena myymisoikeuden syntymiselle olisi ensinnäkin, että toimeksianto on suoritettu. Esimerkiksi esineen valmistamista tai korjaamista tarkoittava toimeksianto on suoritettu silloin, kun esine tai korjaus on saatu valmiiksi ja esine on luovutettavissa. Toimeksiannon katsominen suoritetuksi edellyttää myös, että suoritus on laadultaan sopimuksen mukainen. Jos osapuolten käsitykset virheestä poikkeavat toisistaan ja elinkeinonharjoittaja myy esineen, jota tilaaja ei vaaditusta maksusta suostu lunastamaan, elinkeinonharjoittaja ottaa riskin joutumisesta vahingonkorvausvelvolliseksi 11 §:n säännösten mukaisesti. Tilaaja voisi myös riitauttaa elinkeinonharjoittajan saatavan, jolloin esinettä 7 §:n mukaisesti ei saisi myydä.

Kuten 1 §:n perusteluissa on todettu, lakia sovellettaisiin myös korjauksen ja kustannusten suuruutta koskevaan alustavaan tutkimukseen. Tällöin tehtävä katsottaisiin suoritetuksi, kun elinkeinonharjoittaja on tehnyt tarpeellisen tutkimuksen.

Jos esineen säilytystä tarkoittavassa sopimuksessa on määritetty säilytysaika, olisi tehtävä katsottava suoritetuksi tuon ajan kulumisen jälkeen. Jos tietystä ajasta ei ole sovittu, sopimuksen katsotaan yleensä olevan voimassa, kunnes se jommaltakummalta puolen irtisanotaan. Näissä tapauksissa elinkeinonharjoittajan tehtävä katsottaisiin lakanneeksi irtisanomisen suorittamisen ja mahdollisen irtisanomisajan kulumisen jälkeen. Vaikka säilytysajasta ei nimenomaan olekaan sovittu, voi säilytys sopimuksen luonne joissakin tapauksissa osoittaa toimeksiannon kestoajan.

Esimerkiksi syksyllä veneliikkeeseen talvihuoltoon jätetyn venemoottorin säilytysvelvollisuus ei tavallisesti jatkune enää seuraavan veneilykauden jälkeen. Säilytysajasta voi olla myös säädöksiin määrätty.

Säännöksen mukaan esineen saisi myydä myös, kun sopimus on lakannut olemasta voimassa. Tällä tarkoitetaan tapauksia, joissa toimeksiantoa ei ole suoritettu. Esimerkiksi jos elinkeinonharjoittaja on irtisanonut sopimuksen sen johdosta, että tilaaja ei ole suorittanut sovittuja maksueriä tai että elinkeinonharjoittaja ei saa tilaajalta työn suorittamiseksi tarpeellisia ohjeita, voitaisiin sopimuksen katsoa lakanneen olemasta voimassa. Myös tilaaja saattaa purkaa sopimuksen ennen tehtävän suorittamista. Jos esinettä ei tällaisissa tapauksissa noudeta, elinkeinonharjoittajalla olisi oikeus myydä esine.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan tilaajalle tulisi toimeksiannon suorittamisen tai sopimuksen voimassaolon lakkaamisen jälkeen ilmoittaa siitä, että esine voidaan myydä tietyn ajan kuluttua, jos sitä ei noudeta. Elinkeinonharjoittaja voi itse päättää ajan pituudesta. Aika ei kuitenkaan saisi olla lyhyempi kuin kolme kuukautta ilmoituksesta lukien.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan myymisen edellytyksenä olisi viimein, että ilmoituksessa mainittu aika on kulunut. Jos tilaaja haluaa noutaa esineen sen jälkeen, kun määräaika on kulunut, mutta ennen kuin esine on ehditty myydä, elinkeinonharjoittaja ei voisi myydä esinettä. Tämä johtuu siitä, että pykälää sovelletaan vain esineisiin, joita ei ole noudettu. Saadakseen esineen tilaajan tulisi kuitenkin suorittaa ilmoitusmenettelystä ja mahdollisesta myynnin järjestämisestä elinkeinonharjoittajalle aiheutuneet kustannukset.

Kuten edellä on mainittu, lakia sovellettaisiin siitä riippumatta, onko elinkeinonharjoittajalla saatavaa tilaajalta vai ei. Jos saatavaa on, tulisi elinkeinonharjoittajan pykälän 2 momentin mukaan mainita maksettava määrä ilmoituksessa.

Esimerkiksi elintarvikkeet ja eräät kemian teollisuuden tuotteet saattavat pilaantua 1 momentin 2 kohdan mukaisessa vähimmäismääräajassa. Kummankaan sopimusosapuolen etujen mukaisista ei ole sallia tavarahan pilaantua. Sen vuoksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että nopeasti pilaantuva esine saadaan myydä 1 momentin 2 kohdassa säädettyä määräaikaan noudattamatta. Esinettä ei voitaisi pitää nopeasti pilaantuvana silloin, kun sen voidaan olettaa säilyvän kolmen kuukauden ajan. Poikkeussäännös koskee ainoas-

taan määrääjän noudattamista. Nopeasti pilaantuvaa esinettäkin myydessä olisi aina myymisestä tehtävä ilmoitus tilaajalle. Sitävastoin olisi mahdollista, jos esineen tila sitä vaatii, myydä esine, ennenkuin tilaaja on saanut tiedon myymisuhasta. Elinkeinonharjoittajan tulisi kuitenkin aina pyrkiä siihen, että tilaaja saa tiedon myymisestä ennen myyntiä. Jos tilaaja tarjoutuu lunastamaan esineen ennen myyntiä, elinkeinonharjoittajan tulisi varata hänelle siihen mahdollisuus.

4 §. Pykälässä on säännöksiä esineen omistajan ja pantti- tai hallintaoikeuden saaneen hyväksi tapauksessa, jolloin elinkeinonharjoittaja aikoo myydä esineen. Esinettä ei saisi myydä, ennenkuin myös pykälässä tarkoitetulle henkilölle on ilmoitettu esineen myymisestä. Tällaisena henkilönä voitaisiin pitää myös esineen osaomistajaa.

Pykälän mukaan ilmoitusvelvollisuus syntyy, jos elinkeinonharjoittaja tietää, että joku muu kuin tilaaja omistaa esineen tai jollakin on pantti- tai hallintaoikeus esineeseen.

Koska pykälä suojaa kolmannen oikeutta, seuraa yleisistä periaatteista, ettei siitä voida poiketa elinkeinonharjoittajan ja tilaajan välisellä sopimuksella.

Elinkeinonharjoittajan tietämys voi perustua tilaajan henkilökohtaiseen tuntemukseen tai siihen, että tilaaja on ilmoittanut omistuksesta tai panttauksesta. Panttauksella tarkoitetaan pykälässä myös yritys kiinnityksen tuottamaa panttioikeutta.

Käytännöllisistä syistä elinkeinonharjoittajalle ei esitetä selonottovelvollisuutta sellaisissa tapauksissa, joissa hän ei tiedä, että joku muu kuin tilaaja omistaa esineen tai jollakin on pantti- tai hallintaoikeus siihen, mutta hänellä on kuitenkin aihetta epäillä tällaista.

Kuitenkin silloin, kun viranomainen pitää rekisteriä mainituista seikoista, elinkeinonharjoittajan tulisi 1 momentin jälkimmäisen virkkeen mukaan ottaa kyseisistä tiedoista selko asianomaiselta rekisteriviranomaiselta tai tietojen sisältävästä julkisesta asiakirjasta. Tämä selonottovelvollisuus elinkeinonharjoittajalla olisi siinäkin tapauksessa, ettei hänellä ole aihetta epäillä muilla henkilöillä olevan oikeuksia esineeseen. Esimerkiksi ajoneuvojen osalta omistus- ja hallintasuhteet selviävät rekisteriotteesta, joten rekisteriotteeseen perehtyminen riittäisi. Panttauksen osalta selonottovelvollisuus syntyisi silloin, kun kysymyksessä on alus, ilma-alus tai sellainen auto, johon voidaan vahvistaa kiinnitys.

Pykälän mukaan ilmoitus tulee antaa hyvissä ajoin ennen myymistä. Tarkoituksena on varata

asianomaiselle oikeudenhaltijalle riittävästi aikaa huolehtia oikeuksiensa säilymisestä.

Ilmoituksen tulisi sisältää tieto paitsi esineen myymisestä myös mahdollisen saatavan määrästä. Saatavan määrästä tietoinen oikeudenhaltija voi suorittamalla saatavan estää esineen myymisen.

Pykälän 2 momentin mukaan elinkeinonharjoittajan panttausta koskeva selonottovelvollisuus ei koskisi yritysikiinnitystä. Selonotto yritysikiinnityksestä muodostuisi elinkeinonharjoittajan kannalta liian raskaaksi, sillä yritysikiinnityslain mukaan koko elinkeinotoimintaan kuuluva irtain omaisuus voidaan kiinnittää. Elinkeinonharjoittaja joutuisi tällöin käytännössä aina, kun toinen elinkeinonharjoittaja on tilaajana, selvittämään, kuuluuko esine yritysikiinnityksen kohteena olevaan omaisuuteen.

Jos elinkeinonharjoittaja ei noudata tämän pykälän säännöksiä, hän voisi joutua vahingonkorvausvelvolliseksi 11 §:n mukaan.

5 §. Pykälässä on säännökset siitä, milloin esineen saa myydä antamatta tilaajalle tai 4 §:ssä tarkoitetulle henkilölle ilmoitusta esineen myymisestä. Pääosin säännös vastaa voimassa olevaa lakia.

Esineen myyminen ilmoittamatta asiasta omistajalle tai pantti- tai kaikkialla hallinto-oikeuden haltijalle voisi tulla kysymykseen ainoastaan silloin, kun esineellä ei ole sanottavaa myyntiarvoa. Esineellä ei katsottaisi olevan sanottavaa myyntiarvoa aina silloin, kun myynnistä saatava hinta alittaisi sen määrän, jonka elinkeinonharjoittaja ehdotuksen 10 §:n mukaan olisi velvollinen suorittamaan tilaajalle. Tämä raja ei kuitenkaan olisi ehdoton, vaan myös jossakin määrin arvokkaampi esine voitaisiin joskus katsoa vailla sanottavaa myyntiarvoa olevaksi. Myyntiarvolla tarkoitetaan pykälässä sitä rahamäärää, joka esineestä saataisiin myymällä se lakiehdotuksen 8 §:ssä sanotulla tavalla. Myös esineen käyttöarvolla voisi olla merkitystä tämän lain mukaista myyntiarvoa määritettäessä silloin, kun riittävien myyntimarkkinoiden puuttuessa selvää markkina-arvoa ei ole osoitettavissa. Esimerkiksi pesula-alalla käytetään arviointitaulukoita, joissa myös käyttöarvolla voidaan sanoa olevan merkitystä. Epävarmoissa tapauksissa tulisi noudattaa 3 §:n säännöksiä eikä siis myydä esinettä ilmoitusmenettelyä noudattamatta.

Esinettä, jolla ei ole sanottavaa myyntiarvoa, ei pykälän mukaan kuitenkaan saisi myydä ennen, kuin vuosi on kulunut toimeksiannon suorittamisesta tai sopimuksen lakkaamisesta. Koska myyminen tilaajaa kuulematta on hänen kannaltaan

ankara toimenpide, on pitkä määräaika tilaajan oikeussuojan turvaamiseksi tarpeen. Esimerkiksi syksyllä pesulaan tuodun ja noutamatta unohdetun kesävaatteen olemassaolo voi muistua tilaajan mielen seuraavan kesän koittaessa. Jos taas elinkeinonharjoittaja haluaa myydä esineen nopeammin, hän voi antaa 3 ja 4 §:ssä tarkoitetut ilmoitukset.

6 §. Pykälä koskee myymiseen nähden vaihtoehtoista menettelytapaa. Pääosin säännös vastaa voimassa olevaa lakia.

Pykälässä säädettyjen edellytysten täytyessä elinkeinonharjoittaja voisi myymisen sijasta menettellä esineen suhteen parhaaksi katsomallaan tavalla. Edellytyksenä olisi ensiksikin, ettei esineellä ole sanottavaa myyntiarvoa. Myyntiarvolla tarkoitetaan samaa kuin edellisessä pykälässä. Koska ainoastaan myyntiarvo otettaisiin huomioon, mahdollisesti korkeilla myyntikustannuksilla ei olisi merkitystä. Muussa tapauksessa voitaisiin arvokkaatkin esineet esimerkiksi hävittää, jos myynti esineen erityislaadun vuoksi vaatisi huomattavia kustannuksia.

Esineen myyntiarvo määritetään ennen ajattelua myyntihetkeä vallitsevien olosuhteiden mukaan. Korjattu esine arvioidaan siinä kunnossa, kuin se on korjauksen jälkeen.

Myymiseen nähden vaihtoehtoinen menettely voisi tulla kysymykseen ainoastaan, jos myymisen edellytykset ovat olemassa. Näin ollen elinkeinonharjoittajan tulisi 3 §:n mukaisesti joko kehottaa tilaajaa noutamaan esine tai odottaa 5 §:n mukaisesti vuoden toimeksiannon suorittamisesta tai sopimuksen lakkaamisesta. Myös 4 §:ssä tarkoitetuille henkilöille tulisi antaa ilmoitus, jos ei haluta odottaa vuoden kulumista. Myynnin edellytysten olemassaolo merkitsisi myös, ettei asianosaisten välillä saa olla 7 §:ssä tarkoitettua riitaa.

Pykälässä säädettyjen edellytysten täytyessä elinkeinonharjoittaja voisi siis itse päättää, mitä hän tekee esineelle. Hän voisi esimerkiksi hävittää esineen, ottaa sen omaan käyttöön tai luovuttaa sen edelleen.

7 §. Pykälässä on osaksi voimassa olevaa lakia vastaava säännös riidan vireilläolon vaikutuksesta elinkeinonharjoittajan oikeuteen myydä esine. Jos asianosaisten välillä on pykälässä tarkoitettu riita, esinettä ei saisi myydä.

Riidan tulee koskea vaatimuksen perustetta tai määrää tai kaikkia myynnin edellytyksiä. Tavallisin riidan syy lienee, että osapuolilla on erimielisyyttä siitä, onko suoritus sopimuksen mukainen ja onko elinkeinonharjoittajalla sen vuoksi oikeutta palkkioon. Vaatimuksen peruste ja määrä siis

yleensä liittyvät siihen, täytyykö 3 §:ssä säädetty edellytys toimeksiannon suorittamisesta. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole laita. Esimerkiksi itse suoritus saattaa olla sopimuksen mukainen, mutta siitä perittävä hinta ei.

Myyntin edellytyksiä koskevia seikkoja voivat olla muun muassa erimielisyys siitä, onko esineen vastaanottaja elinkeinonharjoittaja vai ei, onko esine annettu hänelle siihen kohdistuvaa työtä varten tai säilytettäväksi vai jossakin muussa tarkoituksessa sekä onko toimeksianto suoritettu tai sopimus lakannut olemasta voimassa.

Riidan tulisi olla vireillä tuomioistuimessa, väliliesmenettelyssä tai kuluttajavalituslautakunnassa. Esinettä ei saisi myydä, ennen kuin asia on ratkaistu. Riidan ollessa tuomioistuimessa tai väliliesmenettelyssä asia pidetään ratkaistuna silloin, kun päätös on lainvoimainen. Kuluttajavalituslautakunnan ratkaisut ovat suosituksia eivätkä saavuta lainvoimaa. Asia pidettäisiin kuitenkin ratkaistuna lautakunnan suosituksesta lukien, jos tilaaja ei saata asiaa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Asian ratkaisemisen jälkeen tulee pykälän mukaan kulua vielä kohtuullinen aika, ennen kuin esine voidaan myydä. Ajan pituutta arvioitaessa otettaisiin huomioon muun muassa se aika, jonka tilaaja kohtuudella tarvitsee maksujärjestelyjen aikaansaamiseksi voidakseen lunastaa esineen tai aika, joka kuluu esimerkiksi tarvittavan kuljetuksen järjestämiseen. Kun on kysymyksessä riidan ratkaisu kuluttajavalituslautakunnan suosituksen perusteella, otettaisiin lisäksi huomioon se kohtuullinen aika, jonka kuluttaja tarvitsee saattaakseen asian tuomioistuimen käsiteltäväksi. Esimerkiksi oikeudellisen asiantuntija-avun hankkimiseen kuluva aika tulisi ottaa huomioon. Jos kuluttaja on ilmoittanut, ettei hän tyydy elinkeinonharjoittajalle myönteiseen suositukseen, elinkeinonharjoittaja saisi siis kuitenkin myydä esineen, jos kuluttaja ei kohtuullisen ajan kuluessa ole saattanut asiaa tuomioistuimen käsiteltäväksi tai noutanut esinettä.

Elinkeinonharjoittajalla olisi oikeus myydä esine riidan ratkaisemisen jälkeen luonnollisesti ainoastaan, jos se annetun päätöksen sisällön mukaan on mahdollista. Jos elinkeinonharjoittaja on hävinnyt esimerkiksi korjaustyötä koskevan hinanalennusjutun, hän ei voisi myydä esinettä saadakseen maksun laskustaan. Myyminen voisi tulla kysymykseen kuitenkin silloin, kun esine tilaajalle myönteisestä päätöksestä huolimatta jätetään noutamatta. Tällöin elinkeinonharjoittajan tulisi noudattaa 3 §:n säännöksiä.

8 §. Pykälässä säädettäisiin esineen myyntitavasta. Säännöksen tarkoituksena on pyrkiä huolehtimaan tilaajan ja 4 §:ssä tarkoitetun henkilön eduista. Sen vuoksi säädettäisiin, että esine tulee myydä ottaen huomioon myös tilaajan ja sanotun henkilön edut. Elinkeinonharjoittajan tulisi kiinnittää erityistä huomiota ei vain siihen, että hänen mahdollinen oma saatavansa tulee suoritetuksi, vaan myös siihen, että esineestä saadaan sen arvon mukainen hinta. Tavoitteena olisi myynti parhaaseen mahdolliseen hintaan mahdollisimman pienillä kustannuksilla. Yksittäistapauksessa paras myyntitapa riippuu olosuhteista, muun muassa esineen lajista ja laadusta, myyntipaikasta ja -ajasta. Joskus paras lopputulos voidaan saavuttaa myymällä esine elinkeinonharjoittajan liikkeessä, joskus taas myymällä se erikseen lehti-ilmoittelun perusteella taikka järjestämällä huutokauppa. Sikäli kuin arvopaperipörssissä noteerattu arvopaperi tulisi myytäväksi ehdotetun lain mukaan, se tulisi yleensä myydä pörssin välityksellä, jollei jonkin muun menettelyn yksittäistapauksessa arvioitaisi tuottavan parempaa tulosta.

Huolellisuusvelvollisuus myyntitavan valinnassa korostuu silloin, kun myytäväksi tulee erityisen arvokkaita esineitä. Niiden osalta myyntiin turvautuvan elinkeinonharjoittajan tai pantinhaltijan on myös huolellisesti selvitettävä esineen todellinen käypä arvo ja käytettävä myyntitapaa, jossa käypä arvo on todennäköisimmin saavutettavissa. Varsinkin pantattujen asunto-osakeyhtiön osakkeiden osalta eri myyntitavat voivat johtaa huomattavasti toisistaan poikkeaviin tuloksiin. Kokemukset osoittavat, ettei huutokauppa yleensä johda käyvän hinnan saamiseen asunto-osakeista, vaan edullisempi tulos voi olla saavutettavissa myymällä osakkeet lehti-ilmoituksen perusteella tai kiinteistönvälittäjän välityksellä. Myös taide-, antiikki- ja muut sellaiset esineet saattaa olla aiheellista myydä asiantuntevan välittäjän välityksellä.

Jos elinkeinonharjoittaja on päätenyt myymään esineen huutokaupalla, hänen olisi pykälän 2 momentin mukaan hyvissä ajoin ennen huutokauppaa ilmoitettava tilaajalle ja 4 §:ssä tarkoitetulle henkilölle huutokaupan toimittamisesta. Ilmoituksen tulee sisältää tieto huutokaupan ajasta ja paikasta. Tiedonantovelvollisuudella pyritään siihen, että tilaaja, omistaja ja pantti- tai hallintaoikeuden haltija voivat valvoa etuaan huutokaupassa esimerkiksi hankkimalla esineen itselleen. Tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti voisi johtaa vahingonkorvausvelvollisuuteen.

Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan olisi, jos esine myydään 3 §:n 3 momentin tai 5 §:n mukaan. Ilmoitusvelvollisuutta ei siis olisi myytessä nopeasti pilaantuva esine taikka myytessä vailla sanottavaa myyntiarvoa oleva esine silloin, kun se myydään tekemättä ilmoitusta tilaajalle. Ilmoittamisen tavasta säädettäisiin 9 §:ssä.

9 §. Lakiehdotuksen 3 §:ssä, 4 §:ssä ja 8 §:n 2 momentissa on säännöksiä ilmoittamisesta tilaajalle, esineen omistajalle sekä pantti- ja hallinto-oikeuden haltijalle. Tässä pykälässä säädettäisiin siitä, milloin ilmoitusvelvollisuus katsottaisiin täytetyksi.

Ilmoitusvelvollisuus katsottaisiin täytetyksi silloin, kun ilmoitus on kirjatussa kirjeessä lähetetty osoitteeseen, jonka tilaaja on antanut tai jonka elinkeinonharjoittaja muuten tuntee. Pykälän soveltamisen kannalta ei olisi merkitystä sillä, onko tilaaja tosiasiaa saanut ilmoituksen. Jos tilaaja on esimerkiksi erehdyksessä antanut virheellisen osoitteen, elinkeinonharjoittaja on täyttänyt ilmoitusvelvollisuutensa lähettäessään ilmoituksen tähän osoitteeseen edellyttäen, ettei elinkeinonharjoittaja tunne oikeaa osoitetta.

Pykälä on luonteeltaan olettamussäännös siitä, milloin ilmoitus katsotaan annetuksi. Estettä ei olisi sille, että elinkeinonharjoittaja osoittaa antaneensa ilmoituksen jollakin muulla tavalla, esimerkiksi haastemiehen välityksellä tai saantitodistusmenettelyä käyttäen.

Jos ilmoitusta ei ole lähetetty pykälässä sanotulla tavalla eikä elinkeinonharjoittaja osoita muullakaan tavalla toimittaneensa ilmoitusta, esinettä ei voitaisi myydä 3 §:n nojalla. Näin olisi laita esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa elinkeinonharjoittaja ei ole pyytänyt tilaajan osoitetta eikä hän ole sitä muutoinkaan saanut selville. Sen vuoksi elinkeinonharjoittajan tulisi varmistaa mahdollisuutensa esineen myyntiin tilausta vastaanottaessaan pyytää tilaajan osoite.

10 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, kenellä on oikeus esineen myyntihintaan. Pykälän 1 momentissa oleva säännös osoittaa lain erään keskeisen tarkoituksen, nimittäin elinkeinonharjoittajan oikeuden ottaa tilaajalta olevaa saatavaansa vastaava rahamäärä esineen myyntihinnasta. Esille tulevat tapaukset olisivat yleensä sellaisia, joissa elinkeinonharjoittajalla on myös pidätys-oikeus kauppakaaren 12 luvun 8 tai 12 §:n mukaan. Lisäksi elinkeinonharjoittaja voisi ottaa myyntihinnasta korvauksen myyntikustannuksista. Lain 8 §:n säännöksestä seuraisi, että vain kohtuulliset myyntikustannukset saataisiin vähentää.

Jotta elinkeinonharjoittaja voisi saada saatavansa myyntihinnasta, saatavan tulisi olla erääntynyt. Jos erillisestä maksuaikataulusta ei ole sovittu, saatava erääntyy yleisten oikeusperiaatteiden mukaisesti maksettavaksi silloin, kun toimeksianto on suoritettu. Erääntymisvaatimuksella on siten merkitystä vain niissä tapauksissa, joissa on sovittu saatavan erääntymisestä toimeksiannon suorittamisen jälkeen.

Pykälän 1 momentin toisessa virkkeessä rajoitettaisiin elinkeinonharjoittajan mahdollisuutta saada koko saatavansa siinä tapauksessa, kun vailla sanottavaa myyntiarvoa olevan esineen suhteen on menetelty 6 §:n mukaisesti. Elinkeinonharjoittajan saatavasta vähennettäisiin esineen arvoa vastaava määrä. Velallisen kannalta voisi nimittäin olla kohtuutonta, jos saatava perittäisiin kokonaan siitä huolimatta, että mahdollisesti vielä käyttöarvoa omannut esine on ehkä hänelle ilmoittamatta hävitetty. Säännös on myös omiaan ehkäisemään sitä, että esineitä, joilla vielä on kohtuullista arvoa, tarpeettomasti hävitettäisiin. Käytännössä säännös merkitsisi esimerkiksi sitä, ettei pesula voisi periä maksua pesusta, jos hävitettyjen vaatteiden myyntiarvon arvioitaisiin nousevan saatavan määrään saakka. Tämän tyyppisissä sopimuksissa kyseinen vastaavuus lienee melko yleinen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myyntihinnan tilittämisestä. Jos esineen myynnistä mahdollisen elinkeinonharjoittajan saatavan ja myyntikustannusten suorittamisen jälkeen jää ylijäämää, elinkeinonharjoittajan olisi viivytyksettä lähetettävä ylijäämä tilaajalle. Alle 30 markan suuruista ylijäämää ei kuitenkaan tarvitsisi lähettää. Määrä on sama kuin koti- ja postimyyntissä annetussa asetuksessa (639/78). Vaikka ylijäämää ei tarvitsisi lähettää, tilaajan oikeus ylijäämään ei silti lakkaisi. Jos tilaaja esimerkiksi saapuisi velkojan liikkeeseen noutamaan rahamäärää, tulisi myös alle 30 markan ylijäämä suorittaa. Silloin, kun suoritus jostakin syystä, esimerkiksi osoitteen tuntemattomuuden johdosta, estyy, voisi elinkeinonharjoittaja tallettaa rahamäärän ulosotonhaltijan huostaan sen mukaisesti, kuin siitä on säädetty rahan, arvopaperien tai asiakirjojen tallettamisesta velan maksuna tai vapautumiseksi muusta suoritusvelvollisuudesta annetussa laissa (281/31). Pykälässä viitataan tähän lakiin. Tallettaminen ei olisi pakollista, mutta muussa tapauksessa suoritusvelvollisuus säilyisi saatavan vanhentumishetkeen.

Lakiehdotuksen mukaan maksu tulisi vaihtoehtoisesti suorittaa sille, jolla elinkeinonharjoitta-

jan tieteen on oikeus ennen tilaajaa saada maksu ylijäämästä. Myymisestä tiedottaessaan elinkeinonharjoittaja on 4 §:ssä säädetyissä tapauksissa joutunut ottamaan selon tällaisten henkilöiden olemassaolosta. Parempi oikeus on esimerkiksi panttioikeuden haltijalla. Parempi oikeus voisi olla myös sillä, joka osamaksukaupasta annetun lain (91/66) mukaisesti on pidättänyt itselleen omistusoikeuden, tai henkilöllä, joka sanotun lain mukaan on pidättänyt itsellään oikeuden esineen takaisinottamiseen. Tällaisen omistajan oikeus ylijäämään riippuisi viime kädessä osamaksusopimuksen sisällöstä. Koska etuoikeuden tulisi olla elinkeinonharjoittajan tiedossa, ei elinkeinonharjoittajan tarvitsisi oma-aloitteisesti ryhtyä selvittämään oikeuden sisältöä. Epävarmoissa tapauksissa riittäisi, että hän ennen ylijäämän lähettämistä ilmoittaisi ylijäämästä esimerkiksi osamaksusopimuksen mukaiselle omistajalle, jonka asiana olisi ilmoittaa, jos ylijäämää ei voida suorittaa tilaajalle. Jos osamaksusopimuksen mukaisella omistajalla on oikeus ylijäämään, tulisi suoritettavaksi osamaksukauppalaan mukainen tilitys, jonka jälkeen voidaan todeta, onko myös esineen haltijalla oikeus saada osuus ylijäämästä. Tilityksen toimittamisessa voi ulosottomies antaa virka-apua.

Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan elinkeinonharjoittajan ei tarvitse ennen myyntiin ryhtymistä selvittää mahdollisen yrityskiinnityksen olemassaoloa. Myöskään tässä pykälässä ei ole tällaista selonottovelvollisuutta. On sen vuoksi mahdollista, että yrityskiinnityksen kohteena olevaan omaisuuteen kuuluva esine myydään ja ylijäämää tilitetään tilaajalle, vaikka yrityskiinnityksen haltijalla olisi ollut ylijäämään etuoikeus. Yrityskiinnityksen haltijan kannalta tästä ei kuitenkaan olisi juuri haittaa, sillä tilaajalle maksettu määrä kuuluu myös yrityskiinnityksen piiriin.

Jotta tilitettävä vähimmäismäärä voitaisiin mahdollisimman joustavasti säilyttää ehdotetulla tasollaan, pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että kyseistä 30 markan rahamäärää voidaan asetuksella korottaa enintään kolminkertaiseksi, milloin rahanarvon aleneminen niin vaatii.

11 §. Pykälässä asetettaisiin vahingonkorvausvelvollisuus ehdotettua lakia rikkoneelle elinkeinonharjoittajalle.

Vahingonkorvausvastuu voi tulla kysymykseen hyvin erilaisissa tilanteissa. Ryhmän tapauksia muodostaisivat tilanteet, joissa elinkeinonharjoittaja on myynyt tai esimerkiksi hävittänyt esineen ilman että lainmukaiset edellytykset siihen olisi-

vat olleet olemassa. Elinkeinonharjoittaja on saatanut esimerkiksi tarkoituksella tai huomaamattaan laiminlyödä ilmoittaa tilaajalle tai 4 §:ssä tarkoitettulle henkilölle myynnistä. Toisena tapausryhmänä voidaan ajatella tilanteita, joissa elinkeinonharjoittaja on myynyt esineen ottamatta riittävästi huomioon tilaajan, esineen omistajan tai pantti- taikka hallintaoikeuden haltijan etua. Hän on esimerkiksi myynyt esineen liian alhaiseen hintaan myymälässään tai puutteellisesti järjestetyssä huutokaupassa.

Korvausvelvollisuuden syntymiseksi edellyttäisiin, että elinkeinonharjoittaja on menetellyt tahallisesti tai huolimattomasti. Esimerkiksi silloin, jos elinkeinonharjoittaja on ottanut tehtävän vastaan toiselta elinkeinonharjoittajalta tietämättä, että toimeksiantaja on vastaanottanut esineen kuluttajalta, ensisimainnitu elinkeinonharjoittaja ei joutuisi kuluttajaan nähden korvausvelvolliseksi, vaikka esine myytäisiin esimerkiksi ilmoittamatta myynnistä kuluttajalle.

Todistustaakan osalta säännöstä tulisi yleensä soveltaa niin, että elinkeinonharjoittajan tulisi välttääkseen vahingonkorvausvastuun saattaa todennäköiseksi, ettei lain säännösten laiminlyönti ole johtunut huolimattomuudesta hänen puolelleen. Jos esimerkiksi myyntihinta selvästi alittaa sen, minkä voidaan katsoa olevan esineen myyntiarvo, voidaan olettaa, että riittävää huolellisuutta ei ole noudatettu. Elinkeinonharjoittajan asiaksi jäisi esittää selvitystä siitä, että huonosta lopputuloksesta huolimatta riittävää huolellisuutta noudatettiin. Vähäinen poikkeama esineen tavanomaisesta myyntiarvosta ei yleensä merkittäisi huolellisuusvaatimuksen laiminlyömistä. Toisaalta, vaikka esinettä ei olisikaan myyty alihintaan, voi tilanne joskus olla sellainen, ettei elinkeinonharjoittajan voitaisi katsoa menetelleen huolellisesti. Näin voisi olla laita esimerkiksi silloin, jos lehti-ilmoittelun kustannukset nousevat tarpeettoman suuriksi esineen arvoon nähden.

Jos huolellisuusvaatimus voidaan täyttää myymällä esine huutokaupalla, elinkeinonharjoittajalta edellytettäisiin, että huutokauppajärjestelyt täyttävät kohtuulliset vaatimukset. Jos huutokaupasta on esimerkiksi tiedotettu puutteellisesti tai jos huutokauppa on järjestetty täysin sopimattomana aikana tai sopimatomassa paikassa, huolellisuusvaatimusta ei ole täytetty.

Yleisten vahingonkorvausoikeudellisten periaatteiden mukaisesti elinkeinonharjoittaja olisi velvollinen korvaamaan koko sen vahingon, jonka esimerkiksi tilaaja on kärsinyt elinkeinonhar-

joittajan laiminlyönnin johdosta. Vahingonkärsinyt tulisi saattaa taloudellisesti samaan asemaan, kuin jos vahinkoa ei olisi sattunut.

Ehdotuksessa ei ole erityisiä sovittelusäännöksiä. Vahingonkorvauslain soveltamisalaa koskeva lain 1 luvun 1 § ei aseta esteitä sille, että lain sovittelua koskevia säännöksiä joko sellaisenaan tai analogisesti sovelletaan tilaajan ja elinkeinonharjoittajan väliseen suhteeseen. Sikäli kuin kysymys on vahingonkärsineestä, joka ei ole sopimus-suhteessa elinkeinonharjoittajaan, kuten voi olla laita silloin, kun tilaaja on eri henkilö kuin omistaja tai jos kysymyksessä on pantti- tai hallinto-oikeuden haltija, vahingonkorvauslain sovittelusäännökset ovat suoraan sovellettavissa.

1.3. Laki merilain 215 §:n muuttamisesta

Merilain 215 §:ssä säädetään korjattavana tai rakennettavana olevaan alukseen kohdistuvasta

pidätysoikeudesta. Pykälässä on säännös myös aluksen myymisestä. Säännöksen mukaan käsitöläisen oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annettua lakia on tällöin soveltuvin osin noudatettava.

Merilain 215 § ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä viitattaisiin elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annettuun lakiin.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun eduskunta on ne hyväksynyt. Lait koskisivat niiden voimaantumisen jälkeen tehtyjä sopimuksia.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**kauppakaaren 10 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan kauppakaaren 10 luvun 2 § ja 7 § näin kuuluvaksi:

10 luku**Pantista ja takauksesta****2 §**

Pantinhaltija saa myydä pantin ja ottaa saatavansa kauppahinnasta, jos

1) saatava on erääntynyt maksettavaksi;

2) pantin omistajalle on saatavan erääntymisen jälkeen ilmoitettu, että jollei saatavaa makseta tietyn, vähintään yhden kuukauden pituisen ajan kuluessa ilmoituksesta, esine myydään; ja

3) ilmoituksessa mainittu aika on kulunut, eikä saatavaa ole maksettu.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei kuitenkaan estä pantin myymistä, jos momentin säännöksiä noudattamisesta ilmeisesti aiheutuisi pantin arvon alenemisen takia olennaista vahinkoa.

Jos pantiksi on annettu osakkeita, jotka oikeutavat hallitsemaan huoneistoa, jota yksinomaan tai pääasiallisesti käytetään pantin omistajan asuntona, on 1 momentin säännöksistä pantin omistajan vahingoksi poikkeava sopimus tehoton.

Pantin myymisessä on muutoin soveltuvin osin noudatettava, mitä elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annetun lain (/) 4 ja 8—10 §:ssä on säädetty. Tuolloin sovelletaan pantinhaltijaan, mitä sanotussa laissa on säädetty elinkeinonharjoittajasta, ja pantin omistajaan, mitä tilaajasta on säädetty. Jos pantin omistaja on asetettu konkurssiin, sovelletaan konkurssisäännön 76 §:n säännöksiä.

7 §

Jos pantinhaltija tahallisesti tai huolimattomuudesta laiminlyö noudattaa, mitä 2 §:ssä on säädetty pantin myymisestä, hän on velvollinen korvaamaan laiminlyönnistä aiheutuneen vahingon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 . Jos panttioikeus perustuu ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen, on kuitenkin sovellettava ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki**elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Elinkeinonharjoittaja, joka elinkeinotoiminnassaan on ottanut vastaan toisen esineen suorittaakseen siihen kohdistuvaa työtä tai säilyttääkseen sen, saa myydä noutamatta jätetyn esineen sillä tavalla kuin tässä laissa säädetään. Sama koskee elinkeinonharjoittajan valmistamaa esinettä, jos työn tilaaja on toimittanut olennaisen osan tarveaineista.

Jos esineen omistaja on asetettu konkurssiin, sovelletaan konkurssisäännön 76 §:n säännöksiä.

2 §

Tämän lain säännöksistä työn tai säilytyksen tilanteen kuluttajan vahingoksi poikkeava ehto on tehoton.

3 §

Esineen, jota ei ole noudettu, saa myydä, jos

1) toimeksianto on suoritettu tai sopimus on lakannut olemasta voimassa;

2) työn tai säilytyksen tilaajalle on sen jälkeen ilmoitettu, että esine voidaan myydä, jollei sitä

noudeta tietyn, vähintään kolmen kuukauden pituisen ajan kuluessa ilmoituksesta; ja

3) ilmoituksessa mainittu aika on kulunut.

Jos elinkeinonharjoittajalla suorittamansa työn tai säilytyksen johdosta on erääntynyt saatava tilaajalta, ilmoituksessa on mainittava saatavan määrä.

Nopeasti pilaantuva esine saadaan myydä 1 momentin 2 kohdassa säädettyä määräaikaa noudattamatta.

4 §

Jos elinkeinonharjoittaja tietää, että joku muu kuin tilaaja omistaa esineen tai jollakin on pantti- tai hallintaoikeus esineeseen, esineen saa myydä ainoastaan, jos omistajalle taikka pantti- tai hallintaoikeuden haltijalle on hyvissä ajoin ennen myymistä ilmoitettu myymisestä ja mahdollisen saatavan määrästä. Jos viranomaisen pitää rekisteriä omistus- tai hallintaoikeudesta taikka panttauksesta, elinkeinonharjoittajan on otettava kyseisistä tiedoista selko asianomaiselta rekisteriviranomaiselta tai kyseisiä tietoja sisältävästä julkisesta asiakirjasta.

Mitä 1 momentissa on säädetty elinkeinonharjoittajan velvollisuudesta ottaa selko panttauksesta, ei koske yrityskiinnityslain (634/84) mukaisen yrityskiinnityksen tuottamaa panttioikeutta.

5 §

Esineen saa myydä tekemättä 3 ja 4 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta, jos esineellä ei ole sanottavaa myyntiarvoa. Esineen saa tällöin myydä, kun vuosi on kulunut toimeksiannon suorittamisesta tai sopimuksen lakkaamisesta.

6 §

Jos esineellä ei ole sanottavaa myyntiarvoa ja myymisen edellytykset ovat olemassa, elinkeinonharjoittaja saa myymisen sijasta menetellä esineen suhteen parhaaksi katsomallaan tavalla.

7 §

Jos tuomioistuimessa, välimiesmenettelyssä tai kuluttajavalituslautakunnassa on vireillä elinkeinonharjoittajan vaatimuksen perustetta tai määrää taikka myynnin edellytystä koskeva riita, esinettä ei saa myydä, ennen kuin kohtuullinen aika on kulunut sen jälkeen, kun asia on ratkaistu.

8 §

Esinettä myydessä on otettava huomioon myös tilaajan ja 4 §:ssä tarkoitetun henkilön edut.

Jos esine myydään huutokaupalla, on tilaajalle ja 4 §:ssä tarkoitetulle henkilölle hyvissä ajoin ennen sitä ilmoitettava huutokaupan ajasta ja paikasta. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos esine myydään 3 §:n 3 momentin tai 5 §:n mukaan.

9 §

Ilmoitus tilaajalle ja 4 §:ssä tarkoitetulle henkilölle katsotaan tehdyksi, kun se on kirjatussa kirjeessä lähetetty osoitteeseen, jonka tilaaja on antanut tai jonka elinkeinonharjoittaja muuten tuntee.

10 §

Jos elinkeinonharjoittajalla suorittamansa työn tai säilytyksen johdosta on erääntynyt saatava tilaajalta, hänellä on oikeus ottaa tämä samoin kuin korvaus myyntikustannuksista myyntihinnasta. Jos esineen suhteen on menetelty 6 §:ssä säädetyllä tavalla, esineen arvoa vastaava rahamäärä vähennetään elinkeinonharjoittajan saatavasta.

Jos myyntihinta vähennettynä saatavan määrällä ja myyntikustannuksilla on vähintään 30 markkaa, elinkeinonharjoittajan on viivytyksettä lähetettävä ylimäämä tilaajalle, sikäli kuin sitä ei tule maksaa jollekin, jolla elinkeinonharjoittajan tietten on oikeus ennen tilaajaa saada maksu ylimäämästä. Maksun tallettamisesta ulosotonhaltijalle eräissä tapauksissa on erikseen säädetty.

Edellä 2 momentissa mainittua rahamäärää voidaan asetuksella korottaa enintään kolminkertaiseksi, milloin rahan arvon aleneminen niin vaatii.

11 §

Jos elinkeinonharjoittaja esineen myynnissä tahallisesti tai huolimattomuudesta laiminlyö noudattaa tätä lakia, hän on velvollinen korvaamaan laiminlyönnistä tilaajalle tai 4 §:ssä tarkoitetulle henkilölle aiheutuneen vahingon.

12 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Tällä lailla kumotaan käsityöläisen oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine 20 päivänä kesäkuuta 1952 annettu laki (259/52). Kumottavaa lakia sovelletaan kuitenkin silloin, kun käsityöläinen on ennen tämän lain voimaantuloa tehnyt sopimuksen toisen esineeseen kohdistuvasta työstä.

3.

Laki**merilain 215 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 9 päivänä kesäkuuta 1939 annetun merilain (167/39) 215 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 7 päivänä elokuuta 1975 annetussa laissa (646/75), näin kuuluvaksi:

215 §

Jolla on hallussaan toisen alus tai rakenteilla oleva alus korjausta tai rakentamista varten, saa pitää aluksen tai rakenteilla olevan aluksen vakuutena tehtävän suorittamiseen perustuvasta saatavasta. Tällöin on soveltuvien osin noudatettava elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annettua lakia (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 198 .

Jos sopimus aluksen korjaamisesta tai rakentamisesta on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 29 päivänä tammikuuta 1988

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Matti Louekoski*

1.

Laki

kauppakaaren 10 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan kauppakaaren 10 luvun 2 § ja 7 § näin kuuluvaksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 luku

Pantista ja takauksesta

2 §

Jos määräpäivän kuluttua panttia ei lunasteta, olkoon pantinhaltijalla valta kuuluttaa se kihlakunnan käräjissä kerran ja kaupungissa kolmena maanantaina, ja sitten laillisesti se arvauttaa. Omistajalla olkoon sitten lupa lunastaa pantti, kaupungissa neljäntoista päivän ja maalla kuukauden kuluessa siitä lukien, kuin on ilmoituksen saanut, ja suoritettakoon myös sen koron, jonka on sitoutunut maksamaan. Jos hän ei sitä tahdo tahi ei voi, olkoon hänen vallassansa, tahtooko pantin julkisella huutokaupalla myyttää vai arviohinnasta velkojalle jättää. Jos pantille, arvioidessa tahi myydessä, tulee suurempi hinta kuin velka on, saakoon velallinen jäännöksen; jos pantti on pienempi, täyttäköön hän mitä puuttuu.

7 §

Joka muuntaa tai hukkaa pantin, ennenkuin se on arvattu ja laillistunut, vetäköön sakkoa neljänneksen pantin arvosta ja korvatkoon vahingon.

10 luku

Pantista ja takauksesta

2 §

Pantinhaltija saa myydä pantin ja ottaa saatavansa kauppahinnasta, jos

- 1) saatava on erääntynyt maksettavaksi;
- 2) pantin omistajalle on saatavan erääntymisen jälkeen ilmoitettu, että jollei saatavaa makseta tietyn, vähintään yhden kuukauden pituisen ajan kuluessa ilmoituksesta, esine myydään; ja
- 3) ilmoituksessa mainittu aika on kulunut, eikä saatavaa ole maksettu.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei kuitenkaan estä pantin myymistä, jos momentin säännöksiä noudattamisesta ilmeisesti aiheutuisi pantin arvon alenemisen takia olennaista vahinkoa.

Mikäli pantiksi on annettu osakkeita, jotka oikeuttavat hallitsemaan huoneistoa, jota yksinomaan tai pääasiallisesti käytetään pantin omistajan asuntona, on 1 momentin säännöksistä pantin omistajan vahingoksi poikkeava sopimus tehoton.

Pantin myymisessä on muutoin soveltuvin osin noudatettava, mitä elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annetun lain (/) 4 ja 8—10 §:ssä on säädetty. Tuolloin sovelletaan pantinhaltijaan, mitä sanotussa laissa on säädetty elinkeinonharjoittajasta, ja pantin omistajaan, mitä tilaajasta on säädetty. Jos pantin omistaja on asetettu konkurssiin, sovelletaan konkurssisäännön 76 §:n säännöksiä.

7 §

Jos pantinhaltija tahallisesti tai huolimattomuudesta laiminlyö noudattaa, mitä 2 §:ssä on säädetty pantin myymisestä, hän on velvollinen korvaamaan laiminlyönnistä aiheutuneen vahingon.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 . Jos panttioikeus perustuu ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen, on kuitenkin sovellettava ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki**merilain 215 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 9 päivänä kesäkuuta 1939 annetun merilain (167/39) 215 § 1 momentti, sellaisena kuin se on 7 päivänä elokuuta 1975 annetussa laissa (646/75), näin kuuluvaksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

215 §

Jolla on hallussaan toisen alus tai rakenteilla oleva alus korjausta tai rakentamista varten, saa pitää aluksen tai rakenteilla olevan aluksen vakuutena tehtävän suorittamiseen perustuvasta saatavasta. Käsityöläisen oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annettua lakia (259/52) on tällöin soveltuvin osin noudatettava.

215 §

Jolla on hallussaan toisen alus tai rakenteilla oleva alus korjausta tai rakentamista varten, saa pitää aluksen tai rakenteilla olevan aluksen vakuutena tehtävän suorittamiseen perustuvasta saatavasta. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annettua lakia (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Jos sopimus aluksen korjaamisesta tai rakentamisesta on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa olleita säännöksiä.
